



# Sjøforsvaret som sikkerhetspolitisk verktøy

**Program** for Sjømaktseminar nr. 11 - 2008



Stiftet 1835  
For Sjøforsvarets tarv og utvikling

# Innhold

- 3 Velkommen til seminar – Presidenten Sjømilitære Samfund
- 4 Hedersgjest ved Sjømaktseminaret 2008 – Nettverk Kvinnelig Befal inntar Sjømaktseminaret
- 5 Utstillere: Vinghøg & Nammo
- 6 – 7 Faglig program
- 8 Presentasjon av foredragsholdere
- 9 Utstillere: Thales
- 10 Presentasjon av foredragsholdere
- 11 Utstillere: UMOE
- 12 Sjømilitært Forum – Oslo
- 13 Utstillere: Scandinavian Bunkering AS & Firstventura
- 14 Marinemuseet – Utstillere: Electronicon AS
- 15 Forsvarets viktigste ressurs – Grep må tas (I)
- 16 Forsvarets viktigste ressurs – Grep må tas (II)
- 17 Utstillere: Bjørge Naxys
- 18 Utstillere: Equipnor & FLO/TV-Maritim
- 19 Status Generalinspektørene etter St.prp. nr 48
- 20-21 Er tiden for forsvarrets langtidsplanlegging forbi?
- 22 Utstillere: Navantia & Sporrang
- 23 Hvorfor Forsvaret er blitt en salderingspost?
- 24 – 25 Utstillere: Kongsberg Gruppen ASA
- 26 Sjømilitære Samfunds Forlag - Utstillere: SAAB
- 27 Sjøkrigsskolen passerer 190 år på stigende formkurve
- 28 Stiftelsen KNM Narvik
- 29 Stiftelsen M/K Andholmen
- 30 Utstillere: Nacom Energy & EuroTorp
- 31 Østen ruster opp
- 32 Seminarets organisasjon

#### Forside, fra venstre:

- Informasjon utenfor Ferrol:  
KNM Fridtjof Nansen,  
KNM Roald Amundsen,  
KNM Otto Sverdrup samt to spanske  
fregatter av F-100 klassen
- KV Svalbard
- KNM Storm

**Redaktør:** Bjørn Krohn

**Layout/design:** Zign Media

## Samfundsbygningen 125 år – 2008

Et meget stort løft var gjennomført av Sjømilitære Samfunds medlemmer da Samfundsbygningen, Karljohansvern, ble innviet 15. november 1883. Kong Oscar II var personlig økonomisk bidragsyter til reising av bygningen, men hoveddelen av finansieringen sto medlemmene for gjennom tegning av aksjebrev. Det ble innhentet tillatelse fra Kongen for å avholde åpningsball på den dato som var Kongens fødselsdag.

Den tradisjonelle Stiftelsesmiddagen for Sjømilitære Samfund avholdes fredag 5. desember 2008 i Samfundsbygningen. Årets begivenhet blir samtidig Sjømilitære Samfunds markering av de 125 år. HKH Kronprins Haakon er invitert som hedersgjest. Gjennom Marinemusikken komponeres det en festmarsj som vil bli fremført ved middagen.

Vårt æresmedlem, Kommandørkaptein Ingvald Lunde, har lagt mye arbeid i en bok med historisk og kulturell beskrivelse av Samfundsbygningens betydning gjennom 125 år.



# Velkommen til seminar

Det er en glede å kunne ønske dere alle velkommen til det jeg håper blir noen faglig inspirerende og sosialt givende dager i Ulvik. I år er det 11. gang Sjømilitære Samfund inviterer til Sjømaktseminar.

Hovedoverskriften på seminaret i år er "Sjøforsvaret som sikkerhetspolitisk verktøy". Innenfor rammen av denne overskriften er det laget et interessant program med en rekke kunnskapsrike og dyktige foredragsholdere. Kanskje vil noen hevde at "dette har vi jo hørt før". Jeg vil hevde at kontinuerlig oppdatering innenfor disse temaene er av største betydning for alle forsvarsinteresserte, ikke minst offiserene. I dag styres Forsvaret mye ut fra rene økonomiske kriterier. Da er det viktig for oss som er offiserer i Sjøforsvaret å stadig profilere det faglige behovet for forsvarsgrenen. Vi må vokte oss vel for ikke å havne i samme fellen som i 30-årene hvor noen hevdet, og fikk gjennomslag for at 30 millioner til Forsvaret var "nok". Som kjent viste slike standpunkter seg lite holdbare ettersom andre nasjoner etablerte oppfatningen at Norge hadde viktig strategisk beliggenhet. Tyskland var kjøpest ute, - britene somlet litt for lenge.

La meg også benytte anledningen til å takke de mange forsvarsleverandørene som støtter opp om seminaret ved deltakelse og kjøp av utstillingsplass. Deres deltakelse bidrar til et fylldigere faglig bilde og er avgjørende for at Sjømilitære Samfund kan gjennomføre seminaret på de foreliggende betingelser.

**Åsmund Andersen** President Sjømilitære Samfund



### Forberedelser er viktige

Russland må være forberedt på å kjempe for sine rettigheter i nordområdene. Forberedelsene er de viktigste, - da legges grunnlaget for effektiv og målrettet innsats.  
*Den russiske Forsvarssjefen ble nylig sitert i nyhetene*





## Hedersgjest ved Sjømaktseminaret 2008

# Kontreadmiral Louise Kathrine Dedichen Bastviken

Sjømilitære Samfund er stolt over og glad for at Kontreadmiral Louise K Bastviken har takket ja til å være hedersgjesten ved årets seminar. Utnevnelsen av en ung kvinne som admiral har vekket berettiget oppsikt og glede.

Det har lenge vært et uttalt mål fra forsvarsledelsen å øke kvinneandelen i Forsvaret. Imidlertid har denne visjonen gjennom flere år vist seg vanskelig å omsette til praksis. Nettopp derfor er denne utnevnelsen et viktig signal til kvinner som har ambisjoner og er villig til å stå på for at disse kan bli virkelighet.

I Norge har Forsvaret og våre sikkerhetsutfordringer gjennom de seneste 10 – 15 årene hatt allfor liten oppmerksomhet. Ingen politikere vinner i dag en valgkamp ved å fokusere kraftig på disse tema. Lave forsvarsbudsjetter, kombinert med stadig omorganisering og nedbemanning, har blant annet resultert i at ubehagelig mange offiserer har tapt sin visjon i arbeidet for forsvarstemaet i Norge.

Vår hedersgjest bekler en meget viktig funksjon som øverste ansvarlig for utdanning i Forsvarets militære organisasjon. Alle vet at utdanning er et helt nødvendig grunnlag for å forme og videreutvikle offiserer til de forskjellige typer tjeneste. De senere årene har store deler av den operative marinen i Norge ligget nede. Den bygges nå opp igjen med nye, kapable men krevende fartøyer. Kystvakten fornyes i stor skala og høyt tempo.



Samtidig ønsker Sjøforsvaret å kjøpe en rekke av de leide fartøyene. Forsvarlig drift av det nye Sjøforsvaret vil selvsagt kreve betydelig større bemanning på sjø og i landorganisasjonen.

Våre ledere har nå en viktig oppgave med å forklare underlagt personell hva som faglig og militært skal være fokus. Sjømilitære Samfund håper at vår hedersgjest gjennom sin stilling vil bidra til dette og samtidig arbeide for å styrke kombinasjonen av sjø- og landtjeneste. Man skal ikke være lenge borte fra sjølivet før fokus og forståelse for "virkeligheten" tapes. Viktige beslutninger de senere år bærer preg av manglende respekt for, nettopp, virkeligheten.

Sjømilitære Samfund ønsker kontreadmiralen lykke til med krevende oppgaver.

## Nettverk Kvinnelig Befal inntar Sjømaktseminaret

Sjømaktseminaret har stor betydning for Forsvaret, og spesielt for Sjøforsvaret. Nettverk kvinnelig Befal (NvKB), som er en uavhengig organisasjon med formål å skape nettverk mellom kvinnelig befal og befelselever i Forsvaret, mener det er viktig at også nettverkets medlemmer er representert ved seminaret. En slik deltakelse støtter opp om målsettingen som er forankret i "Forsvarssjefens retningslinjer for samarbeid med NvKB"; - å stimulere kvinnelig befal til å velge videre karriere i Forsvaret slik at Forsvaret skal bli en bedre og mer mangfoldig organisasjon. NvKB har derfor tatt initiativ til

å få flere av sine medlemmer på seminaret. Interessen har vært meget god, selv om dessverre ikke alle interesserte har anledning til å delta. Jeg håper seminaret inspirerer det kvinnelige befal som er til stede, og jeg håper Sjøforsvaret kan dra nytte av deres kompetanse både under og etter seminaret.



Patricia B. Flakstad  
Kommandørkaptein



Vinghøg AS er et datterselskap av Simrad Optronics ASA. Simrad Optronics gruppen ble etablert som en følge av sammenslåing mellom Vinghøg AS og Simrad Optronics ASA januar 2008. Konsernet består i dag av blant annet Vinghøg AS lokalisert på Nøtterøy utenfor Tønsberg og i Oslo, samt Vingtech corp. beliggende i Main USA.

Begge selskapene har lange tradisjoner i norsk Forsvarsindustri og går mer enn 60 år tilbake i tid. Simrad Optronics har vært en ledende leverandør av elektrooptisk utstyr som laser avstandsmålere, nattbriller, nattkikkert og nattsikter. De siste 10 årene har selskapet også utviklet et observasjon og ildledningsystem i nært samarbeid med det Norske og Svenske forsvarstemaet samt et siktesystem til Carl Gustav rekylfri kanon.

Vinghøg spesialiserte seg tidlig på Våpenstativer, Treføtter, Softmounter og liknende og har i dag flere patenterte produkter på området.

Selskapet har de senere årene hatt flere større utviklingskontrakter med det norske forsvarstemaet og er den største underleverandøren til Kongsberg sin Reamote Weapon Station.

Sammenslåingen har gitt en innovativ, høyteknologisk og betydelig aktør i nasjonal og internasjonal målestokk. Vinghøg leverer materiell til Sjø, Hær og Luft avdelinger, samt politiet.

### Selskapets fire hoved-produktområder:

- RWS
- Weapon Improvement
- Electro Optics
- Vehicle Systems

Se mer på [www.vinghog.com](http://www.vinghog.com)



NAMMO er et ledende internasjonalt konsern innen utvikling og produksjon av avanserte ammunisjons systemer og rakettmotorer for missiler og romfartsformål. Selskapet er også en verdensledende aktør innen miljøvennlig demilitarisering. NAMMO har 1700 ansatte og en årsomsättning på 2,8 Milliarder NOK. Hovedkontoret og en betydelig del av den operative virksomheten er på Raufoss, men i tillegg til aktivitetene i Norge er det også store heleide datterselskaper i Sverige, Finland, Tyskland, Sveits og USA.

NAMMO har utviklet og produsert avanserte rakettmotorer, primært for NATO markedet, siden tidlig på 1960 tallet. Vårt produktspekter inkluderer i dag moderne boostere for sjømålsmissiler samt nyeste generasjon rakettmotorer for luft-til-luft og bakke-til-luft missiler. De forskjellige typene rakettt motorer kan også utstyres med kompakte Thrust Vector Control (TVC) system som gir en betydelig økning i operativ kapasitet for missilet.

### NAMMO er blant annet ansvarlig for rakettt motoren i følgende missil programmer:

- ESSM (Evolved Sea Sparrow Missile) – Raytheon
- NSM (Booster) - Kongsberg
- Penguin MK2 & MK3 (Booster & Sustainer) - Kongsberg
- EXOCET MM40 Block 3 (Booster med TVC) - MBDA
- IRIS-T (Luft-til-luft missil med TVC) – Diehl BGT Defence
- IRIS-T SL (Bakke-til-luft-missil med TVC) – Diehl BGT Defence
- IDAS (Selvforsvar og angrepsmissil for U-båter) – Diehl BGT Defence

**NAMMO**

# Program Sjømaktseminaret nr. 11 - 2008

## Torsdag 28.august

- 0900 **Utstillingen åpner**  
Sjømilitære Samfunds hovedstyre til stede
- 0930 **Flaggheis**  
Presidenten Sjømilitære Samfund
- 1000 **Åpning av Sjømaktseminar nr. 11**  
Presidenten Sjømilitære Samfund
- 1005 **Åpningsforedrag – Sjøforsvaret som sikkerhetspolitisk verktøy**  
Stein Ørnhøi
- 1035 **Sjøforsvarets utfordringer**  
GIS – Kontreadmiral Haakon Bruun-Hanssen
- 1055 **Pause - Utstilling**

### Sette scenen

- 1115 **Ressursene i Barentshavet / Nordområdene - Konfliktpotensialet**  
Sivilingeniør Johan Petter Barlinthaug
- 1155 **Er økende russisk maritim aktivitet i våre nære havområder en utfordring for Forsvaret?**  
Dr Katarzyna Zysk, IFS
- 1230 **Lunsj - Utstilling**

### Sjøforsvaret i Nordområdene

- 1400 **Regjeringens satsing i Nordområdene**  
Statssekretær Espen Barth Eide
- 1435 **Pause - Utstilling**
- 1455 **Operativt behov for sjøstridskrefter**  
Sjef FOHK – Viseadmiral Jan Reksten
- 1530 **Paneldiskusjon**
- 1615 **Presentasjon av Nye Sjømålsmissiler**  
Direktør Harald Ånnestad, KDA
- 1640 **Slutt faglige program første dag – Utstillingen åpen**
- 1800 **Navy Vocalis underholder i hotellets resepsjon**  
Orlogskaptein Ottar Nyland
- 1830 **Mottagelse for spesielt inviterte gjester – Presidenten SMS**
- 1930 **Aperitif før festmiddag**
- 2000 **Festmiddag i Kongressalen – Avsløring av Hemmelig gjest**
- 2330 **Kaffe avec i hotellets resepsjon**

## Fredag 29.august

### Marinens utvikling og kapasiteter

- 0830 **Transformasjon og tilpassing av NATOs maritime strategier til dagens og framtidens sikkerhetspolitiske utfordringer**  
Kommandørkaptein Inge Tjøstheim
- 0850 **MTB-våpenet - Skjoldklassens kapasiteter og oppgaver**  
Sjef MTB-våpenet
- 0910 **Marinens Jegervåpen – Kapasiteter og oppgaver**  
Sjef Marinens jegervåpen
- 0930 **Pause - Utstilling**
- 0945 **Innfasing av Fridtjof Nansen-klasse fregatter**  
Sjef Fregattvåpenet
- 1005 **Marinens Logistikkvåpen**  
Sjef Marlog
- 1025 **Mineryddingsfartøyene – Status – Utvikling – Oppgaver**  
Sjef Minevåpenet
- 1045 **UVBene som en viktig strategisk ressurs**  
Sjef Undervannsbåtvåpenet
- 1105 **Pause**
- 1115 **Kystvaktens oppgaver**  
Sjef Kystvakten
- 1135 **Personell – Status – Utfordringer – Bemanning**  
Kommandørkaptein Dan Søraa, Kysteskadren
- 1205 **Paneldebatt**
- 1230 **Lunsj - Utstilling**
- 1340 **Hvordan utøves Norges Sikkerhetspolitikk i Nordområdene?**  
Paal Sigurd Hilde, Avd sjef IFS
- 1410 **Pause – Utstilling - Evaluering**
- 1430 **Konsekvenser for Sjøforsvaret av Langtidsmeldingen (2009 – 2012) – Politisk vurdering**  
Storingsrepresentant Jan Petersen
- 1500 **Pause – Evaluering - Utstilling**
- 1520 **Paneldebatt**
- 1550 **Avslutning**  
Presidenten Sjømilitære Samfund
- 1600 **Flagghal**  
Presidenten Sjømilitære Samfund
- 1630 **Bussavgang til Flesland og Haakonvern**



# Foredragsholdere



## Stein Ørnhei

Ørnhei er utdannet fra Levanger lærerskole (1958), tok handelsskoleeksamen i 1959 og gikk i 1982 sjefskurs ved Forsvarets Høyskole. Han var lærer i Oslo og Tune fra 1956 til 1963. Fra 1961 til 1963 var han produsent for en rekke barneprogrammer for TV og ble ansatt som produksjonssekretær i NRK fra 1963 til 1965. I årene fra 1965-1973 og 1975-1977 var han programsekretær i NRK. Han ble innvalgt på Stortinget fra Oslo i 1977 og ble gjenvalgt i 1981. Medlem av Forsvarskommisjonen 1990. Var medlem av Stortingets EOS-utvalg i elleve år. Han er i dag medlem av Regjeringens Sikkerhetspolitiske utvalg. Er en dreven aktør i samfunnsdebatten.



## Kontreadmiral Haakon Bruun-Hanssen

Kontreadmiral Haakon Bruun-Hanssen ble uteksaminert fra Sjøkrigsskolen i 1987. Han fullførte UVB sjefskurs 1991, Stabsskolen 1995, Institutt Defencie Leergangen, Nederland 1999 og totalforsvarskurs Forsvarets høgskole 2003. Bruun-Hanssen har hatt sjøtjeneste på UVBer i åtte år derav fire år som skipssjef. Annen tjeneste omfatter hovedlærer ved Forsvarets stabsskole, Sjef Sjøoperasjonssenteret ved Forsvarets operative hovedkvarter og stabssjef i Sjøforsvarsstaben. Han ble utnevnt til kontreadmiral og Generalinspektør for Sjøforsvaret 27. juni 2008.



## Sivilingeniør Johan Petter Barlindhaug

Johan Petter Barlindhaug er utdannet sivilingeniør fra NTH 1963. I 1969 etablerte han konsultentselskapet Barlindhaug AS der han i dag er styreformann og seniorrådgiver. Selskapet er blant de ledende rådgivnings- og utbyggingsselskap i Norge. Johan P. Barlindhaug har gjennom flere år vært en profilert aktør i utredningsarbeidet og debatten om den fremtidige nordområdepolitikk og samarbeid med Russland, spesielt gjelder dette de perspektiver og industrielle muligheter som følger av den kommende olje- og gassvirksomhet i Barentshavet.



## Seniorforsker Katarzyna Zysk

PhD, 2006, Institutt for internasjonale studier ved Nikolaj Kopernikus Universitetet i Torun, Polen. MA, 2002, Det historiske fakultet, Universitetet i Torun. Stipendiat til Norges Forskningsråd, Utenriks- og Forsvarsdepartementet. Gjesteforsker ved Universitetet i Oslo og Institutt for forsvarsstudier i Oslo (2001, 2003-2004, 2006). Undervisning ved polske universiteter i aktuelle sikkerhetsrelaterte spørsmål (2004-2006). Praktikantjeneste ved den polske ambassade i Oslo, 2004. Zysk har publisert en rekke arbeider, blant annet om norsk, polsk og russisk utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik, samt sikkerhetsaspekter i transatlantiske forhold. Arbeider med prosjekter: "Nordområdenes plass i russisk sikkerhetspolitikk – retorikk og diskurser blant sentrale aktører", og "The Northern Fleet i Russian Military Strategic Thinking", (2007-2009).



## Statssekretær Espen Barth Eide

Cand. Polit. Statsvitenskap fra Universitetet i Oslo. Leder avdeling for internasjonal politikk ved NUPI. Var statssekretær i Utenriksdepartementet 2000-2001. Statssekretær i Forsvarsdepartementet fra 2005.



## Viseadmiral Jan Reksten

Uteksaminert fra Sjøkrigsskolen, operativ linje i 1973, utdannet som sjef for undervannsbåt. Senere Sjøforsvarets stabsskole avdeling 1 og 2 og Forsvarets høgskole. Tjeneste som skipsoffiser og skipssjef på flere undervannsbåter samt skipssjef på flere fregatter. Stabstjeneste omfatter Stabssjef Forsvarskommando Nord-Norge, Sjef Forsvarets stabsskole, Kommandør for sjøstridskreftene i Sør-Norge, Sjef Fellesstaben/Forsvarets overkommando, Sjef Avdeling for Operasjons- og beredskapsplanlegging/Forsvarsdepartementet og fra 2005 Sjef Fellesoperativt hovedkvarter.



## Direktør Harald Ånnestad

Harald Ånnestad er utdannet sivilingeniør fra NTH 1984. Han begynte i Kongsberg Våpenfabrikk i 1986 og har siden hatt forskjellige tekniske og lederoppgaver i forsvarsvirksomheten på Kongsberg. Han leder i dag Kongsberg's Missile & Aerostructure Divisjon ved Kongsberg Defence & Aerospace. Divisjonen omfatter Kongsbergs missilvirksomhet med Penguin, NSM og JSM samt Kongsbergs Space og Komposittvirksomhet.



## Kommandørkaptein Inge Tjøstheim

Forsker i militærstrategi ved Forsvarshøgskolan i Stockholm siden 2001. Han er mag. art. i filosofi fra Universitet i Oslo 1990, i tillegg til studier i historie, sosialantropologi og gresk (Universitet i København). Var offiser i Sjøforsvaret fra 1975 til 2001 med forskjellig fartøystjeneste 1978-83, KNM Tordenskjold/Taktikkskolen 1993-96 og Rederiforbundet/Skipsfartens beredskapssekretariat (NORTRASHIP) 1986-89. Har dessuten tjeneste ved Institutt for Forsvarsstudier (militærstipendiat) 1992-93, Forsvarets Forskningsinstitutt 1993-95 og Forsvarets stabsskole 1996-2001. Har skrevet flere forskningsrapporter og artikler om militære og sikkerhetspolitiske emner.



## Flaggkommandør Arild Skram

Uteksaminert fra Sjøkrigsskolen i 1981. Videre utdanning ved Sjøforsvarets stabsskole i 1994 og Royal College of Defence Studies i 2000. Sjøtjeneste i mineryddingsfartøy og fregatt. Nestkommanderende og skipssjef på Nordkapp-klasse kystvaktfartøy. Utnevnt til Flaggkommandør og Sjef for Kystvakten i 2002. Stabssjef Sjøforsvarsstaben 2003-2006. Fra 2006 Sjef for Kystvakten.

# THALES

## THALES NORWAY AS

Thales Norway AS utvikler og leverer sikre og robuste informasjons- og kommunikasjonsløsninger for mobilt og stasjonært bruk til militære og kommersielle brukere i Norge og eksportmarkedet. Selskapet har vært en av de ledende leverandørene til det norske forsvar i mange år.

Thales Norway AS representerer hele Thales-gruppens systemer og produkter i Norge. Med basis i konsernets og egne produkter og kompetanse leverer Thales Norway komplette systemløsninger tilpasset det norske forsvars behov.

Thales Norway har ca 175 ansatte. Selskapet har et av de største utviklingsmiljøer i Norge innen IT og kommunikasjonsteknologi med mer enn 130 sivilingeniører og ingeniører.

I tillegg til hovedkontor i Oslo har selskapet kontorer i Trondheim og i Stavanger.

Thales Norway (under forskjellige navn) har siden 1950 tallet, i samarbeid med det norske forsvar, utviklet seg til et ledende kompetansemiljø for utvikling av sikker infrastruktur.

Selskapet var tidligere en del av Standard Telefon og Kabelfabrikk, senere Alcatel Telecom Norway. Selskapet ble etablert som eget selskap i 1998 og slått sammen med tidligere Siemens forsvarssystemer (eiet av Siemens) som del av daværende Thomson-CSF, som i 2000 skiftet navn til THALES.

## About Thales

*Thales is a world leader in Mission-critical information systems for the Aerospace, Defence and Security markets. With operations in 50 countries and 68,000 employees, Thales generated revenues of € 12.3 billion in 2007. Building on proven capabilities in large and complex software systems, Thales steps up to the security challenges of its customers in an increasingly interconnected, technology-driven world. Civil and military systems benefit from many of the same technologies and innovations. Developing these dual technologies has been a long tradition for Thales, with its global network of 22,000 high-level researchers. Leveraging a global presence and spanning the entire value chain, from prime contracting to equipment, Thales plays a pivotal role in making the world a safer place.*



# Foredragsholdere



## Kommandørkaptein Helge Tønning

Uteksaminert fra Sjøkrigsskolen, operativ linje, 1987. Forsvarets stabsskole II i 2001. NATO Defence College 2007. Fortstjeneste og mange års tjeneste på MTB som skipssjef, divisjonssjef og skvadronsjef. Stabstjeneste i Sjøforsvarsstaben personell og plan. Sjef MTB kommandoen i 2005 og sjef MTB våpenet fra 2006.



## Kommandørkaptein Tom Thormodsen

Han er utdannet ved Sjøkrigsskolen (1983) og Forsvarets Stabsskole (2002-03). Han har gjennomført langkurset "B-Lehrgang Marineortungsschule Bremerhafen" innen operasjoner (1987-88). Han har vært skipssjef, divisjonssjef og skvadronssjef på 26. MTB-skvadron. Han har hatt stabstjeneste ved forskjellige avdelinger. Sjef for Marinens jegervåpen fra 2008.



## Kommandør Bjørn Egenberg

Utdanning: Sjøkrigsskolen 1977-81, Langkurs Tyskland 1985-86  
Hovedfag i oseanografi ved UiB (cand scient) 1990-93 Forsvarets Stabsskole 2001-02 Forsvarets Høgskole høst 2007. Tjeneste: Diverse stillinger på fregatt inkludert sjef på KNM Bergen i perioden 2003-2005 Operasjonsoffiser FKS/Sjøops 1983-85 Oseanografi-offiser KNM Tordenskjold 1993-96 ASW Programme Officer ved SACLANT Undersea Research Centre 1998-2001 Stabsoffiser FO/SST 2002-2003 Sjef KNM Otto Sverdrup kadre 2005-2006 Sjef Fregattvåpenet 2006-



## Kommandørkaptein Frode Løseth

Utdanning: Marineingeniør fra Sjøkrigsskolen i 1980. Stabsskole del 2 2003.  
Tjeneste: 1. maskinist og maskinmester på MTB og maskinmester korvett. Inspeksjonsoffiser ved Sjøkrigsskolen. Teknisk inspektør og teknisk/maritim sjef ved Kværner Fjellstrand Shipping. Prosjektleder i prosjekter tilknyttet nye fregatter og SKJOLD-klasse. Fra 2008 Sjef Marinens Logistikkvåpen



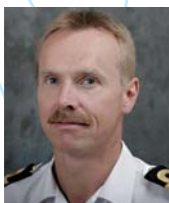
## Kommandør Per Kartvedt

Uteksaminert fra SKSK i 1982. Varierende operativ tjeneste ombord på mineryddingsfartøyer, senest somskvadronssjef frem til 1995. Tjeneste ved Sjøforsvarets skolesenter som leder minekrigsavdeling frem til 1999. Tjeneste ved KE-stab, senest som SSO i minevåpen stab frem til 2003. Sjef NATO's stående mineryddingsstyrke i perioden 2004 - 2005. Sjøforsvarets representant i FD i arbeidet med Forsvarsstudien 07 i perioden 2006 2008. Sjef Minevåpenet siden april i 2008.



## Kommandørkaptein Åge Bernt Svendsen

Uteksaminert fra Sjømilitære korps - Elektronikklinjen 1985 og fra Sjøkrigsskolens 1. avdeling Operativ linje 1989. UVB-sjefskurs 1995. Sjøkrigsskolens 2. avdeling 2002 og Forsvarets stabsskole II 2003. Han har hatt sjøtjeneste på MTB samt skipsoffiser og skipssjef på KOBEN-klasse og ULA-klasse undervannsbåter. Han har vært leder av UVB-sjefskurs og sjef UVB-skolen. Fra 2003 Senior Stabsoffiser Undervannsbåtvåpenet. For tiden Fungerende Sjef Undervannsbåtvåpenet.



## Kommandørkaptein Dan Søraa

Uteksaminert fra Sjømilitære korps i 1982. Senere DH-studium i offentlig administrasjon. Videre studier i psykologi og Can, mag. i 1988. Han har studert Arbeidslivs og org. psykologi samt Organisasjons og Administrasjonsvitenskap. Forsvarets stabsskole del II i 2005. Sjøtjeneste som kanoner og personellforvalter på fregatter. Han har lang erfaring som personelloffiser ved forskjellige avdelinger og har arbeidet med trening innen ledelse og organisasjon. Fra 2005 er han avdelingsleder for HRM-sjø.



## Seniorforsker Dr. Paal Sigurd Hilde

(f. 1970) M.Phil. Russian and East European Studies (1997) og D.Phil. Politics (2003) ved University of Oxford (St. Antony's College). Seniorrådgiver i Avdeling for sikkerhetspolitikk/Forsvarsdepartementet (2004-2008), herunder Sivil sekretær for Forsvarspolitisk utvalg (2006-2007). Seniorforsker IFS (2008) Leder seksjon for norsk sikkerhetspolitikk ved IFS.



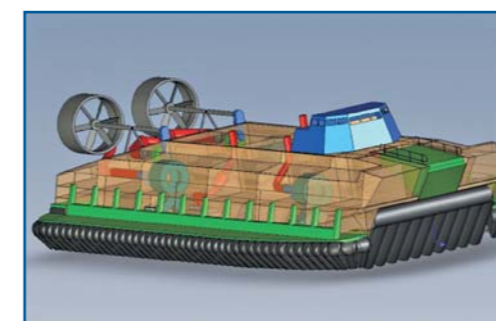
## Stortingrepresentant Jan Petersen

Cand.jur. 1973. Medlem av Oppegård kommunestyre da han var 21 år. To perioder ordfører i Oppegård kommune. Formann Unge Høyres Landsforbund 1971-1973. Medlem Høyres sentralstyre fra 1976 og leder Høyre 1994-2004. Stortingrepresentant fra Akershus siden 2001. Utenriksminister 2001-2005. Leder av Stortingets forsvarskomite. Kommandør med stjerne av St. Olavs Orden 2004.



Umoe Mandal as inngår i det privateide Umoe konsernet, som i dag har ca 6000 ansatte. Hovedsatsningen til konsernet er rederivirksomhet, skipsindustri, fornybar energi og restaurantdrift.

Umoe Mandal har spesialisert seg på å utvikle og produsere marinefartøyer i lette komposittmaterialer. Bedriften har i samarbeide med Sjøforsvaret utviklet Alta / Oksøy klassen og Skjold klassen. De unike egenskapene til disse fartøyene har skapt inter-

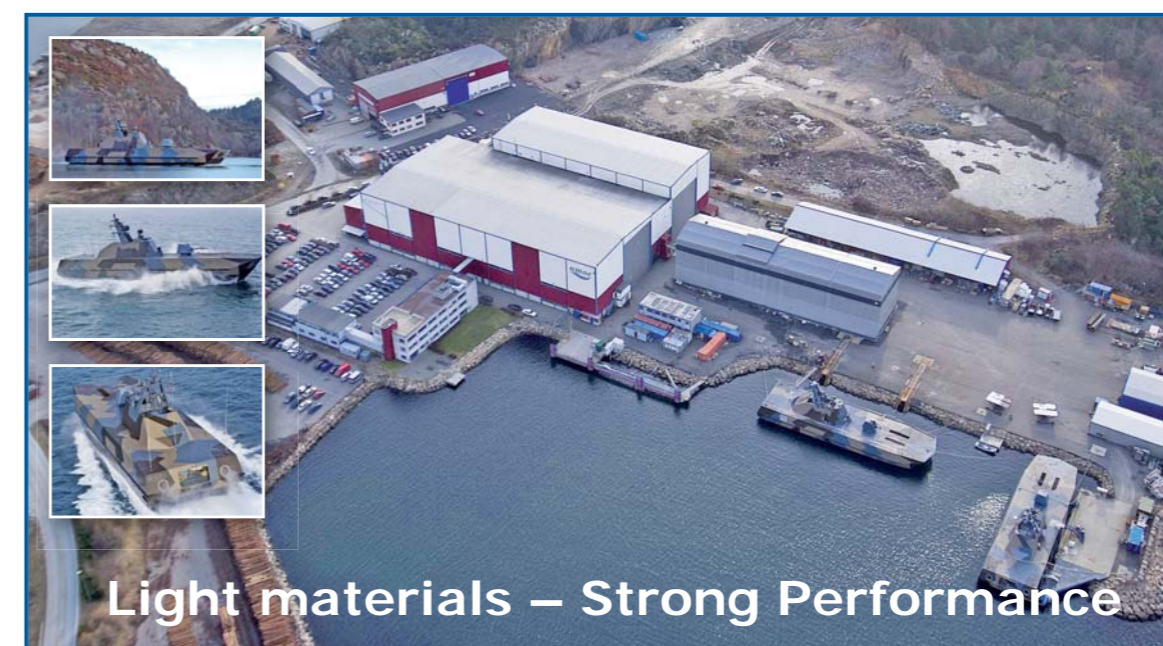


nasjonal interesse og nye utviklingskontrakter med US Navy. Nylig mottok Umoe Mandal en 2 års kontrakt for utvikling av hybridfartøyet T-Craft for Office of Naval Research.

Umoe Mandals kompetanse på komposittmaterial og tilhørende produksjonsteknologi har ført til utvikling av flere lette og spesialiserte komponenter til forsvarsindustrien. I dag er bedriften markedsleder på produksjon av blant annet kanonskjold.

Gjennom datterselskapet Umoe Advanced Composites har bedriften utviklet store trykketanker (200 bar - 8m) for hiv kompensering av boretårnet på flytende borerigger. Tankene produseres i glassfiber ved hjelp av vikleteknologi. For offshore rigger som opererer på stadig større dyp går utviklingen klart i retning av optimaliserte strukturer og lettere materialer.

De høye oljeprisene gjør at driftskostnadene for sivile og militære fartøyer har økt dramatisk de siste årene. Umoe Mandal utvikler for tiden nye sivile fartøyskonsepter som utnytter komposittmaterialenes lette egenskaper. I forhold til sammenlignbare aluminiumsfartøyer vil vekt optimaliserte komposittløsninger gi inntil 30 % lavere drivstofforbruk.



Light materials – Strong Performance



# Sjømilitære Samfund overtar formannsvervet i Sjømilitært Forum i Oslo

Tyngden av SMS sin virksomhet skjer som kjent i Bergen, og det er kanskje ikke alle som kjenner til at SMS også bidrar til Sjøforsvarets tarv og utvikling i Oslo, under paraplyen til Sjømilitært Forum (SMF).

Under representantskapsmøte i SMF 11. juni var det på nytt Sjømilitære Samfunds tur til å overta formannsvervet i paraplyorganisasjonen for de sjømilitært relaterte organisasjonene i Oslo og omegn.

Formannskapet veksler årlig mellom de tre største foreningene Vernepliktige sjøoffiserers forening (VSF) og Marinens reserveoffiserers forbund (MRF) i tillegg til SMS.

De øvrige organisasjonene som er tilknyttet SMF er Befalsforeningen SHV 121, Norges orlogsforbund, Marinens krigsveteranforening, Oslo Orlogsforening og Sjøforsvarets informasjonsoffiserforening.

I juni var det altså undertegnede, som kontaktperson for SMS Oslo, som fikk æren av å overta roret etter Jon Erling Tenvik (VSF). Sammen med et erfarent styre, og ikke minst sekretariat bestående av Arne Paakjær, Knut Holth-Larsen og Einar Olsen, skal vi ivareta den daglige driften av forumet.

Og det finnes jo ikke en bedre anledning til å markedsføre høstens foredragsrekke enn nettopp i dette programmet.

- 24. sept.** Generalinspektøren for Sjøforsvaret – Status i Sjøforsvaret
- 29. okt.** Redaktør Per Egil Hegge – Presidentvalget i USA og amerikansk sikkerhetspolitikk.
- 26. nov.** Messeaften / Kystvaktinspektøren – Status i Kystvakten

Foredragene holdes i Oslo Militære Samfunds lokaler ved Akershus festning, og er åpent for alle medlemmer av Sjømilitære Samfund og for de øvrige tilsluttede foreningene. Foredraget er selvfølgelig kostnadsfritt, men skulle det være ønskelig med en middag i hyggelig samvær etter foredraget, er alle velkommen mot en beskjeden kuvertpris.

**Velkommen inn i det sjømilitære fellesskapet i Oslo  
– Sjømilitært Forum!**

Orlogskaptein Ola Bøe Hansen

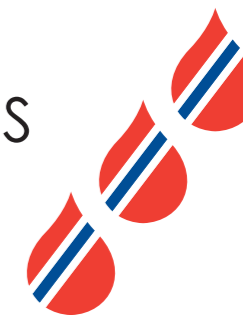


## Lederskap (I)

Dumheten er vår felles iboende evne til å la oss imponere. Ondskapen i de få får bare utfolde seg på grunn av Dumheten hos de mange. Han presiserte at Dumhet ikke må forveksles med manglende Intelligens. *Fra en fengslende forelesning av Lagtingspresident Inge Lønning med tema:*

*"Ledelse" - under symposiet ved Haakonvern kirkes 40 års markering, april 2008*

## SCANDINAVIAN BUNKERING AS



Scandinavian Bunkering AS er et selskap med 16 ansatte, som holder til i Tønsberg. Selskapet spesialiserer seg på leveranser av drivstoff, additiver og smøreljer til skip over hele verden. Selskapet er en av Europas aller største innenfor sitt område, og har siden 1995 vært ISO 9001 sertifisert av DNV.

Det siste året har Scandinavian Bunkering levert til over 7200 skip på verdensbasis, hvorav ca 450 var til militære fartøy av ulike nasjonaliteter. De leverte produktene omfattet bl.a. F-75, F-76, MGO, smøreljer, additiver, biocider, JP-5, Jet A-1, samt prøvetakingsutstyr.

Som en del av en større shipping gruppe, har selskapet avdelingskontorer og samarbeidspartnere spredd rundt i verden (6 Europa og 23 totalt) Dette sikrer både oss og kunden bedre lokal kjennskap og bedre oppfølging ved leveranser utenfor Norge. Som leverandør til Sjøforsvaret bistår vi også i planlegging av lengre turer, samt å fremskaffe skipsagent/surveyor der det måtte være ønskelig.

Scandinavian Bunkering tilbyr sine kunder ett telefonnummer å forholde seg til. Dette nummeret er bemannet 24 timer i døgnet, 365 dager i året.

Forsvaret har inngått rammeavtaler på konsulent tjenester på området merkantil støtte.

## Trenger du merkantil støtte?

**Firstventura AS er et tverrfaglig konsulentfirma som har rammeavtale med Forsvaret. Vi kan bistå med følgende:**

- Planlegging og gjennomføring av offentlige anskaffelser
- Komplette rådgivning i hele innkjøpsprosessen
- Analysere og effektivere besparelser
- Risiko- /usikkerhetshåndtering
- Inngåelse av kontrakter
- Kontraheringsbistand
- Kontraktoppfølging
- Forhandlingsbistand
- Evaluering av tilbud
- Innkjøpsanalyser
- Logistikk
- E-handel



Partner Harald Alfson  
Mail: haralda@firstventura.com  
Telefon: 982 69 130



Senior prosjektleder Espen Herland  
Mail: espenh@firstventura.com  
Telefon: 990 94 961

[www.firstventura.no](http://www.firstventura.no)



# Marinemuseet

KARLJOHANSVERN - HORTEN



Marinemuseet i Horten skal bevare, dokumentere og formidle Marinens og Kystvaktens materielle kulturarv, deres tradisjoner og egenart og ikke minst deres historie og historiske betydning. Utstillingen, som har vært sammenhengende åpen for publikum siden 1864, dekker nå ca 2000 kvm i det gamle Magasin A på Karljohansvern. Her er en samling av historisk utstyr, rariteter, fotografier og malerier som formidler den daglige tjenesten, samt modeller, skisser og tablåer som gir et mer overordnet perspektiv. I vår store resepsjon prøver vi

også å ha temporære utstillinger som dekker aktuelle temaer. Utenfor museet finnes undervannsbåten Utstein (Kobben-klassen) og MTB'en Blink (Storm-klassen). I tillegg finnes miniubåter, torpedobåten RAP, torpedoer, miner, kanoner og annet tyngre utstyr, dels ute og dels på lager. Det er et mål at dette etter hvert kan formidles og bevares i en egen utstillingshall for større gjenstander. Marinemuseet har også et stort fagbibliotek, et fotoarkiv, et tegningsarkiv og diverse annen dokumentasjon, som vi prøver å gjøre mest mulig tilgjengelig for publikum. Vår bemanning er liten, men vår serviceinnstilling er stor.



Postboks 215, 3192 HORTEN - Tlf. 33 03 33 97 - Fax. 33 03 35 05 - E-mail: mar-mus@online.no - Url: www.mil.no/felles/mmu



**ELECTRONICON AS**  
INNOVATING ELECTRONICS

**Electronicon AS** er et Bergens firma som har levert varer og tjenester til Sjøforsvaret siden 1969.

Electronicon AS har i dag 16 ansatte som arbeider med utvikling, produksjon, installasjon og vedlikehold av systemer levert til en rekke av Sjøforsvarets fartøys klasser. Dagens største prosjekt er ny helikopter kontroll radar til Nansen klasse fregatt. Electronicon AS sitt omfang av kontrakten er blant annet utvikling, produksjon og i drift setting av radaren. Electronicon AS har et samarbeid med Ruetech Radar System som system eier. Electronicon AS har også en rekke produkter innen distribusjon og formatering av navigasjonsdata, både analogt og digitalt. Data distribusjon systemer står i dag ombord på Ula klasse ubåt, Nordkapp/Svalbard klasse Kystvakt og KNM Tyr samt i andre nasjoners fartøy.

**Kontakt informasjon:**  
**Electronicon AS**  
Holbergskaien, 5004 BERGEN  
tlf +47 55 30 76 60  
www.electronicon.no

**Kontakt person:**  
**Egil Simonsen**  
Admin Dir  
tlf +47 55 30 76 70/ +47 907 42 762  
epost: Egil.simonsen@electronicon.no

**Reutech Radar System (Pty) Ltd**, ligger i Stellenbosch, Sør Afrika og er en verdensleder innen radar teknologi. Reutech Radar Systems kan levere både 3D og 2D radar system samt skyteradar systemer. Reutech Radar Systems har utviklet en helt ny familie med "low cost" FM/CW radarer med mange applikasjons muligheter fra personell detektering til luft/sjø overvåkning.

**Kontakt informasjon:**  
**Reutech Radar System**  
35 Elektron Avenue, Technopark  
Stellenbosch, 7600 - South Africa  
www.electronicon.no

**Kontakt person:**  
**Anthony Green**  
Business development  
tlf +27 82 804 2789  
epost: agreen@rrs.co.za



# Forsvarets viktigste ressurs

– alvorlig situasjon – grep må tas



Bilde: Kapteinløytnant Stanghelles barn setter pris på sin far

Sjøforsvaret er i en bemanningskrise; Det legges minfartøy til kai. Det kjøpes kurs i utlandet til ti-talls millioner kroner årlig fordi vi ikke klarer å beholde Forsvarets viktigste ressurs. Det skal ikke mer til enn to oppsigelser fra nøkkelpersoner før en Nansen-kl dobler opp langs hovedkaien.

## Nye generasjoner - nye krav.

Dagens unge offiserer vil ha "Totalpakken", som gjerne består av; god lønn, meningsfullt arbeid, forutsigbarhet, arbeidsmiljø, hjemreiser, pendlereiser, karrieremuligheter, familiepolitikk, etterutdanning, tro på det en gjør, tro på fremtiden, tro på sine sjefer og tro på Sjøforsvaret.

Det kjempes en sentral kamp for å imøtekomme enkelte av de overnevnte krav, og på noen områder scorer Sjøforsvaret meget høyt. Men hvilke interne grep kan tas? Hva kan Sjøforsvarets ledelse gjøre for å få dagens unge offiserer med bachelor grad og noen års operativ tjeneste til å bli? Det er i stor grad denne offiseren som representerer den kritiske kompetansen i den spisse ende.

## - Seilas i helgene og en delvis turnus ordning.

Stilleligge i utehavn langs norskekysten, uten betaling er ikke særlig populært for den unge offiseren, og bør derfor reduseres. Ved seilas i helgene er fartøyene operativt tilgjengelige, 24/7. De er synlige og troverdige. Havnebesøk

kan gjennomføres i ukedagene, hvor det faktisk er mulig å besøke skoler i rekrutteringsøyemed og offisielle visitter. Seilas i helgene reduserer også transittid, og muliggjør avspaseringsperioder, en delvis turnusordning. Med den kalde krigens trusselbilde og kjønnsrollemønster var det både nødvendig og gjennomførbart med lengre perioder i Nord-Norge og flere helgeopphold. Trusselbildet kommenteres ikke videre, men vi kan slå fast at kjønnsrollemønsteret er vesentlig endret, og som igjen fører til konsekvenser for bemanningen av Sjøforsvarets fartøy. 35 % av de som sluttet i Sjøforsvaret i 2007, oppgav fritid og mer tid til familien som hovedårsak til sin avgjørelse.

## - Vaktordninger ved Hovedbase.

Etter en fire ukers seilas kommer den unge offiseren hjem. Noen avlatsgaver til barna og en flaske vin til sin bedre halvdel så er fredagskvelden reddet. Men med dagens vaktordning må gjerne offiseren på vakt lørdag eller søndag. Det må være mulig å lage bedre ordninger ved Nordens største marinebase, som huser en marine med ambisjoner om å bli best i sin klasse.

Dette er bare to av mange mindre interne grep som ikke krever politiske godkjenninger, de krever kun evne til å tenke nytt og handlekraft.

**Kapteinløytnant Kjell Ivar Kjelsnes**  
Personelloffiser v/ FFV  
Embarkerer KNM Otto Sverdrup 2008



## “ Veltalenhet er ikke et faglig argument

Dårlige råd blir ikke bedre av at de krydres og presenteres med uredlige argumenter. Veltalenhet er, for eksempel, ikke et faglig argument. *Observasjon fra virkeligheten*



# Forsvarets viktigste ressurs

## – alvorlig situasjon – grep må tas

Forsvarets desidert viktigste ressurs er personellet. Slik som dagen situasjon utvikler seg, ser man starten på en meget alvorlig situasjon. Forsvarets personell er i stadig økende grad etterspurt ute i det sivile markedet som i mange tilfeller kan tilby bedre betingelser. Vårt personell opplever i dag en hverdag med et enormt arbeidspress, hvor det hele tiden ligger store usikkerhetsmomenter. Hvor jobber jeg etter sommeren? Har jeg en yrkeskarriere resten av livet eller forsvinner jeg ut med utløp av kontrakt? Hva gjør vi de neste fire ukene, månedene, halve året? Denne mangelen på forutsigbarhet kan, slik jeg ser det, deles opp i to områder, den daglige og den overordnede.

Den overordnede går inn under hvordan dagens befalsordning og beordringssystem fungerer. Er det tilstrekkelig å vite om du skal flytte til en annen kant av landet innen 4-5 måneder, kanskje også mindre, før det skal skje? Hvis du er singel og bor i leid leilighet eller på forlegning, er det kanskje nok, men ikke like lett å flytte på en hel familie på så kort varsel. Mange ender derfor opp med pendling i perioder. Men hvorfor er det nødt til å være slik? Er det ikke mulig å starte denne prosessen slik at vi kan få avklart dette tidligere? Kanskje kan man få med seg hele familien på flyttelasen. Det samme gjelder avdelingsbefalsordningen. Før kunne man gå gjennom krigsskolene og komme ut i andre enden med en yrkestilsetning ved bestått eksamen. På denne måten viste du at dersom du ønsket, så kunne du fortsette resten av din yrkesaktive karriere i Forsvaret. Hva skjer så i dag? Jo man går 3 år eller mer på skole og utdanner seg til noe man i verste fall ikke kan benytte i det sivile, og hva får man? En avdelingsbefalskontrakt påstemplet best før fylte 35 år. Er dette noe grunnlag å stifte familie på? For etter endt karriere i Forsvaret må du mest sannsynlig sette deg på skolebenken igjen for å finne en fornuftig sivil jobb. Hvordan skal vi så klare å løse dette problemet? Er det for eksempel noe til hinder for at man kan utvide avdelingsbefalsordningen til at man kan stå ut sin yrkesaktive alder? Det bør i tillegg være en målsetting at man beveger seg opp mot et år i forveien på svar på søknadsrunder og beordring. Dette vil være med på å gi en økt forutsigbarhet både for den ansatte og for familiene. Vi opplever oftere i dag at noen slutter eller får ny stilling, som igjen medfører at det må flyttes eller "lånes" en person fra en annen avdeling. Dette blir en form for brannslukking for å sørge for at hjulene går litt rundt i alle avdelinger. Når man har valgt å gå for en løsning med Lean Manning Concept (LMC) på Nansenklassen som egentlig er en form for 90 % løsning, er det særdeles viktig at man fyller denne helt ut og ikke tar en 80% løsning på denne igjen. Det vi bedriver i dag sliter også ut personellet ved at de ikke bare gjør de oppgavene de er tiltenkt via stillingsbeskrivelsen, men også en del andre oppgaver.

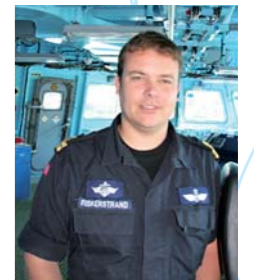
Når vi i dag operer stadig mer i fjerne strøk og med stadig mer sårbare bemanningskonsepter, oppstår lett konflikter

mellom det operative behovet og forutsigbarheten. For fregattene sin del medfører dette at den enkelte har flere funksjoner enn tidligere. Tilsvarende fregatter i NATO har 50-100 mann mer. Vakanser eller fravær får kritisk betydning for fartøyets operative evne. Fartøyssjefene har ikke lenger den redundansen som mål til for å kunne gi et besetningsmedlem fri under seilas pga familiære eller andre behov. Den som går hjemme, må ta hovedbyrden og får ikke den nødvendige støtten i vanskelige situasjoner. I tillegg skal jo vi i dag også være mer gripbare for både nasjonale og internasjonale oppdrag som igjen tar bort noe av forutsigbarheten i hverdagen. Kommer man hjem til ens sønn eller datters første skoledag? Kan man være hjemme når andre store begivenheter finner sted i familien? Kan man planlegge neste års ferie året i forveien? Alle disse spørsmålene tårner seg opp med jevne mellomrom og gir en gnagende usikkerhet for den enkelte. Hvordan vil dette på sikt påvirke ens arbeidskapasitet og konsentrasjonsevne? Kan ikke akkurat si at det er de positive tankene og den gode motivasjonen til å stå på som sitter igjen. Den hjemme må derfor gang på gang stå opp alene og ta støtten eller godene på mye av det som skjer i hjemmet. Hva er så problemet med dette da? Har det ikke alltid vært slik for dem som har jobbet i Forsvaret eller på sjøen sivilt? Mange vil nok nikke og si seg enig i en slik beskrivelse og tenke hva er da så gale som medfører at personellet slutter? Jeg tror at mye av svaret er å finne i dagens arbeidsmarked og samfunnsutvikling generelt. Vi finner i dag få unge som er villig til å gi slipp på sin karriere eller i det hele tatt jobb for at den andre skal få gjøre det som er hans eller hennes drømmekarriere. Dagens unge vil alle ha et eget ben å stå på dersom det skulle skje noe. Forhold kan gå i oppløsning, den ene av partene kan bli arbeidsufør og så videre. Det er fullt mulig å ramse opp en hel haug med faktorer her og dermed forsvare de som ønsker den sikkerheten det innebærer å ha en egen jobb eller karriere å støtte seg på.

Vi har en enorm utfordring for å få dette til å fungere på en god måte der både Forsvarets og familiens interesser blir ivaretatt. Forsvaret bruker årlig store summer på å utdanne personell som kanskje allerede like etter pliktjenesten forsvinner ut i det sivile fordi man tror at verden er så mye bedre på den andre siden av porten. Er den virkelig det? Noen vil kanskje svare ja på dette, men jeg tror at en god del av de som slutter egentlig kunne tenke seg å fortsette i Forsvaret og ikke gå til en A4 jobb i det sivile, men denne A4 jobben er kanskje mer forenelig med familielivet. Hva kan så vi i Forsvaret gjøre for at også våre jobber i større grad lar seg kombinere med familieliv og to karrierer i hjemmet? Enkelte vil gjerne umiddelbart si mer lønn, men jeg tror det ikke løser de helt store problemene på lang sikt. Det de som sitter hjemme virkelig trenger, er å ha et seilingsprogram eller en plan for seilas og øvelser som de kan forholde seg til. Det nytter ikke at den tiden du skal være hjemme blir innskrenket gang på gang pga endringer i planene, eller at

det stadig dukker opp nye oppdrag på kort varsel, - eventuelt blir flyttet. Hvordan er det da mulig å planlegge hjemme? Det er ikke alltid like kjekt å komme hjem og si at det ikke blir mulig å reise på fotballturnering, å si at du ikke rekker å være hjemme i en bursdag eller stille på skoleavslutningen. Forsvaret har helt klart behov for at styrkene er gripbare og fleksible, men det kan ikke være nødvendig og kaste rundt på personellet på den måten det gjøres i dag. Mange ansatte føler at deres liv utenom jobben ikke betyr noe for arbeidsgiver, og ikke nok med det, familiene sitter stadig vekk igjen med denne følelsen også. Derfor tror jeg nok at den store utfordringen fremover vil være å få til en mye mer forutsigbar hverdag for den enkelte, og her nytter det ikke bare med store ord som til en viss grad har vært benyttet så langt. Her kan løsningen blant annet være mer spesialiserte seilingsprogrammer som til dels kan sammenlignes med turnus, men som innebærer stilleligge og arbeid ved hjemmebase istedenfor fri. Disse periodene må selvfølgelig også tilrettelegges for avspasering når tjenesten tillater det. I tillegg må man slutte med den brannslukkingen som drives i dag ved at personell flyttes rundt etter behov på de ulike avdelingene for at alle skal få hjulene til å gå litt

rundt. Klarer man på toppen av dette å få beordrings og søknadsrunder opp mot et år i forveien, vil det hjelpe. Får man dette til på en ordentlig måte, vil det trolig til syvende og sist også bli enklere for arbeidsgiver. Hvis arbeidstaker og hans familie føler de blir verdsatt og at deres liv utenom jobben faktisk betyr noe, så er det mye lettere å stille opp og yte noe ekstra de gangene arbeidsgiver faktisk trenger det. Den store utfordringen fremover blir å få den enkelte arbeidstaker og hans eller hennes familie til å føle at deres liv utenom Forsvaret også betyr noe, og gi dem den forutsigbarheten på sikt og i hverdagen som dagens samfunn krever!



Løytnant Anders Fiskarstrand  
KNM Roald Amundsen



## Lederskap (II)

Lederskap synes å være et av Forsvarets største utfordringer. Det skjer mye positivt også, men vi trenger noen forbilder; - ledere som vi kan se opp til og som vi kan jobbe for; - ledere som inspirerer og motiverer til innsats. Det er veldig få av disse i dag, - veldig. Man kan nevne nøkkelord som omsorg, empati, håndtering av personal saker og prioriteringer. *Middelaldrene marineoffiser*



# Bjørge

# NAXYS

Et selskap i Bjørge ASA

Bjørge-Naxys ble etablert i 1999. Ved hjelp av høyt kvalifisert personell har Bjørge-Naxys hatt suksess med utvikling og produksjon av spesialiserte instrumenter for "sub-sea" markedet.

Vi fokuserer på optimalisering og rask utvikling av prototyper og har sterke relasjoner til universitetet i Bergen, så vel som forsknings avdelinger i oljeselskaper og mariner.

### Noen eksempler på undervannsinstrumentering utviklet og produsert av Bjørge-Naxys er;

- Tilstands overvåkning
- Digitale og analoge hydrofoner og antenner
- Pinger for øvelsesmine
- Akustisk utløser
- LACS - Low Frequency Acoustic Combustion Source

I våre lokaler i Bergen har vi både utviklings-, test- og produksjons kapasitet.

Bjørge Naxys - Hegrenesveien 42 - 5042 Bergen - Tlf: 05900 - Fax: 55 36 48 81 - [www.bjorge.no](http://www.bjorge.no)



# equipnor

Din utstyrsleverandør!

Vi i Equipnor AS ønsker å levere riktig utstyr til deg og din bedrift. Det du måtte ønske av spesialutstyr, treningsutstyr, treningsklær, arbeidsklær eller verneutstyr vil du finne hos oss. I tillegg har vi spesialisert oss på å levere utstyr til Forsvaret.

Vårt vareutvalg omfatter alt som våre kunder måtte ønske, til riktige priser og effektiv levering. Våre produkter omfatter kjente merkevarer, men også spesialutviklede produkter for ulike oppdrag og arbeidsoppgaver.

Vi har leveranser til både offentlige etater og små og store private bedrifter, hovedsakelig i Norge, men også internasjonalt. Våre produkter er testet og utviklet over tid i samarbeid med blant annet leverandører og sluttbrukere. Dette medfører at vi kan tilby materiell med meget høy kvalitet.

55 50 78 00

[www.equipnor.no](http://www.equipnor.no)

CAMELBAK®

ESS  
Eye Safety Systems, Inc.

BUFFERS MARINE

MEINDL  
Shoes For Actives

serious skin  
TYPHOON



Møtet med **FLO/TV Maritim** er et møte med verksteder, fagmiljøer, kompetanse og infrastruktur eksklusivt rettet inn mot Sjøforsvarets behov!

Stikkord som beskriver vår arbeidshverdag vil være: planlagt -, korrektivt vedlikehold, modifikasjoner og reparasjoner, samt å yte faglig bistand og støtte gjennom

dialog, deltakelse og samarbeid! Fagspekeret omfatter alt fra avanserte våpen- og styresystemer til tradisjonelle skipstekniske områder på fartøyene. Objektene for innsats er hele tiden Sjøforsvarets fartøyer og utstyr.

Verkstedene i Maritim er og skal være en ressurs for Sjøforsvaret i all dets aktivitet og virksomhet. Maritim er solid forankret i Forsvarets organisasjon, og vår rolle som vedlikeholdsleverandør er nedfelt blant annet i direktiv om egenregiutredning. Våre satsingsområder og kapasiteter tar utgangspunkt i en regelmessig kundediolog, og justeres i takt med Sjøforsvarets behov.

VÅR TILSTEDEVÆRELSE PÅ SJØMAKTSEMINARET 2008 ER SÅLEDES EN INVITASJON FOR ALLE DELTAKERE TIL Å BLI ENDA BEDRE KJENT MED OSS, SLIK AT VÅR KOMPETANSE OG KAPASITET BLIR BENYTTET TIL DET BESTE FOR SJØFORSVARET.

Maritim er plassert på tre lokaliteter og organisert i fire produksjonsavdelinger. Verkstedene i Bergen, overflateavdelingen (OVF) på Haakonsværn betjener den store bredden av fartøyer og utstyr, mens UVB-avdelingen på Laksevåg er spesialisert på ULA-klasse UVB. Verkstedet i Ramsund, avdeling Nord, har kompetanse og kapasitet til å kunne betjene marinejeger-, kystjegerkommando og Kystvakt Nord. I tillegg støttes alle militære fartøyer når de er deployert i regionen i samarbeid med Maritims avdelinger. Produksjonsenheten i Horten, avdeling Horten, produserer spesialdeler og reservedelskomponenter hovedsakelig til Sjøforsvaret, men også til hele Forsvaret. Avdelingen har omfattende vedlikehold av utstyr til Forsvarets spesialstyrker.

For virksomheten som helhet gjelder det at oppdragene løses der hvor behovet for våre tjenester oppstår; det være seg på land- ved kai eller i rom sjø langs hele Norges kyst eller i utlandet når fartøyene befinner seg der!

Særlig aktuelt i tiden er den nye tørrdokken på Haakonsværn som vi ser frem til å ta i bruk. Med sine avanserte funksjoner og muligheter er dokken et tilbud som vi gleder oss til å utvikle sammen med våre kunder i Sjøforsvaret.

Besøk oss i på stand nr 30 for en prat og for å få vite mer. Vi er til stede med representanter både fra Bergen, Horten og Ramsund.

**Velkommen til stand 30!**

## Status generalinspektørene etter St.prp. nr 48

I henhold til St.prp. 48 skal generalinspektørene organiseres utenfor forsvarsstaben som et underliggende nivå til denne. GIH m/stab skal flyttes til Bardufoss og GIS m/stab til HOS. Plassering GIH skal besluttes senere og GIHV skal forbli i Oslo. Den eneste begrunnelse for dette vedtaket er at det vil sikre et "robust og tydelig ledelsesnivå" som igjen vil medføre en "funksjonell og hierarkisk ryddighet".

Dette betyr i klartekst at generalinspektørene ikke lenger er en del av Forsvarets øverste ledelse. Deres hovedoppgave blir fremdeles styrkeproduksjon, men på et lavere nivå enn tidligere.

Vedtaket kan neppe tolkes på annen måte enn at dette er et forsøk på ytterligere sentralisering av makt og dessuten en maktforskyvning i retning mot Forsvarsdepartementet. Forsvarssjefen og Forsvarets øverste ledelse blir svekket ved at generalinspektørene ikke lenger er kontinuerlig og personlig representert i Forsvarssjefens ledergruppe. Kompetansen som generalinspektørene m/staber besitter, kan ikke erstattes, og det medfører en dårligere sikring av viktige beslutninger som fattes av forsvarsledelsen. Generalinspektørene kan selvsagt bli rådspurt selv om de befinner seg på et lavere nivå og ikke lenger fysisk sitter i Oslo, men deres påvirkningsmuligheter blir sterkt svekket når de ikke lenger er en del av ledelsen, og heller ikke i daglig kontakt med denne.

Vedtaket om å degradere generalinspektørene er ikke bare en svekkelse av Forsvarets øverste ledelse og Forsvarssjefens evne til helhetlig planlegging, men medfører også alvorlige, negative konsekvenser for forsvarsgrenenes muligheter til å få gjennom og vinne gehør for sine merkesaker. Generalinspektøren er forsvarsgrenens fremste talsmann og har til nå hatt totalansvar for å sikre en tilfredsstillende utvikling og ivaretagelse av forsvarsgrenens interesser. Herunder ligger blant annet perspektivplaner både for personell og materiell.

Ved at forsvarsstaben nå blir et overordnet nivå, blir generalinspektørens innflytelse generelt redusert, og det kan videre medføre at saker som er viktige for personellet i den enkelte forsvarsgren, ikke får den nødvendige oppmerksomhet i forsvarsstaben.

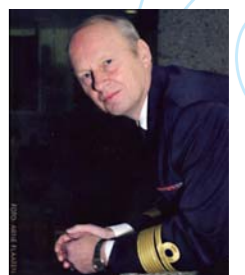
I henhold til St.prp 48 skal generalinspektørene fremdeles inneha en viktig funksjon i fremtidens Forsvar, men det foreliggende vedtak kan bety at dette nærmest blir å betrakte som en illusjon.

Dersom stillingen fremdeles skal ha sin berettigelse må følgende kriterier ivaretas:

- Generalinspektøren må være en del av Forsvarets øverste ledelse – både for å kunne bidra til en effektiv helhetsstyring av forsvaret og for å sikre ivaretagelse av forsvarsgrenens særinteresser.
- Daglig nærhet til Forsvarssjefen og ledelsesapparatet er meget viktig for effektiv utnyttelse av generalinspektørens kompetanse. Dette betyr stasjon Oslo.
- Generalinspektøren må få tilbake forvaltningsmyndighet av forsvarsgrenens personell og fortsatt ha ansvar for perspektivplan materiell.
- Generalinspektøren er Forsvarssjefens rådgiver både med hensyn på personell og materiell-saker og må følgelig gis optimale muligheter til å ivareta dette oppdraget. Dette betyr stasjon Oslo.

Stillingen som generalinspektør ble opprettet i 1970. I hele denne perioden har generalinspektørene i realiteten vært sjefer for de respektive forsvarsgrenene og hatt sentrale og viktige posisjoner i forsvarets øverste ledelse. Begrunnelsen for flytting og degradering av generalinspektørene er ulogisk og vanskelig å forstå.. Konsekvensen av vedtaket blir at forsvarsledelsens evne til styring og planlegging blir sterkt svekket.

Det bør være tungtveiende at både nåværende og tidligere Forsvarssjef er i mot dette vedtaket.



Kontreadmiral Hans Kristian Svensholt har tidligere vært generalinspektør

### Utflytting av Generalinspektørene

I perspektiv av direkte politisk innflytelse vil flyttingen av generalinspektøren for Hæren til Troms og generalinspektøren for Luftforsvaret til Bodø eller Evenes ha karakter av bortplassering, mens generalinspektøren for Sjøforsvaret i Bergen vil komme hjem til sine egne. Stillingen vil få plass i gullramme innenfor det bredere bergenske og vestlandske selvilde. Trolig vil vi etter hvert se generalinspektøren for Sjøforsvaret opphøyet til en slags forsvarssjef for kyst-Norge, i storartede ytre former og med styrket politisk adgang for Marinens særinteresser, utenom forsvarssjefen og statsråden. Dette vil være et sterkt tilbakeslag for ambisjonen om en helhetlig og effektiv forsvarsplanlegging, den ambisjonen som har vært drivkraften bak det integrerte Forsvarsdepartementet. Grunnløse fantasier? Ikke mer grunnløse enn at risikoen bør unngås. Generalinspektørene bør bli hvor de er. *Observatør fra innlandet*



# Er tiden for forswarets langtidsplanlegging forbi?

## Bakgrunn

FSJ som etatssjef har det som en tydelig del av sin instruks å gi fagmilitære råd til forsvarsminister og regjering, og har i de senere årene funnet det hensiktsmessig å gjøre dette i form av relativt omfattende studier som identifiserer Forsvarets utfordringer og muligheter på lang sikt, og, basert på disse, gi anbefalinger om Forsvarets videre utvikling innenfor identifiserte politiske rammer. Ordningen med gjennomføring av forsvarsstudier har med rette jevnlig blitt diskutert. Forsvarsstudier har uten tvil store fordeler, men er også beheftet med en del ulemper.

## Vurdering

Ved utarbeidelse av helhetlig forsvarsstudier med et langsiktig fokus tydeliggjøres FSJs råd på en måte som neppe vil være mulig dersom tilnærmingen med periodiske forsvarsstudier forlattes, og erstattes av et system med kontinuerlig langtidsplanlegging. Det er fare for at FSJs råd i en mer kontinuerlig prosess vil komme mer i skyggen fordi rådene da i større grad vil være rettet mot enkeltsaker og mer begrensede problemstillinger. Dagens løsning med utgivelse av et eget og helhetlig dokument sikrer FSJ synlighet ved at forsvarsstudien utarbeides i dokument form, og gjøres tilgjengelig for hele det politiske miljøet fra Stortinget og ned til lokalpolitikere, i tillegg til media og samfunnet for øvrig. En forsvarsstudie gir i tillegg FSJ langt større mulighet til å sette Forsvarets utfordringer og muligheter inn i en helhetlig ramme, og ivareta den langsiktighet som er helt nødvendig for planlegging av Forsvarets videre utvikling. Det er avgjørende å etablere en langsiktig balanse mellom Forsvarets oppgaver, struktur og ressurser, og periodiske forsvarsstudier er vel egnet til å identifisere langsiktige utfordringer og nødvendige tiltak for å håndtere disse. På den annen side har forsvarsstudier vist seg å være svært ressurskrevende, og de tar lang tid å gjennomføre. For å sikre tilstrekkelig kompetanse i forbindelse med gjennomføring av forsvarsstudier har det normalt blitt etablert en prosjektorganisasjon som har fått tilført ressurser fra både etaten og departementet, samtidig som FFI har gitt betydelig støtte til prosessen, særlig innenfor scenarioutvikling, teknologiske muligheter og kostnadsberegninger. Dette tilfører studiens deltagere innsikt og kompetanse innenfor de forhold som preger Forsvarets langsiktige utvikling, og er i utgangspunktet av det gode. Det har imidlertid vist seg at vi ikke i tilstrekkelig grad har evnet å ta vare på og gjenbruke denne kompetansen etter at studien er avgitt. Dette innebærer at store deler av den investeringen som gjøres ved å etablere denne kompetansen, etter kort tid går tapt.

En mer kontinuerlig prosess vil kunne sikre større kontinuitet på kompetanse-siden. I tillegg har forsvarsstudiene vært relativt langvarige. FS 07 ble etablert 1. januar 2006, etter en forutgående innledende fase kalt FSJs foreløpige plan-grunnlag – FFP 05. FSJ leverte sin anbefaling til statsråden 5. november 2007. Utover det rent ressursmessige aspektet av en så vidt lang studie, representerer dette en utfordring ved at Forsvaret gjennomgår en betydelig utvikling mens studien pågår, og forutsetninger og inngangsverdier studien må basere seg på, endres underveis. Dette aspektet taler for å endre eller justere dagens praksis.

## Aveininger

Spørsmålet blir da på hvilken måte dagens etablerte praksis med omfattende, relativt langvarige og ressurskrevende forsvarsstudier bør endres.

Det primære må være å sikre tre hensyn:

- At FSJs råd fortsatt blir synlige og tydelige for alle relevante aktører og samfunnet for øvrig.
- At FSJs råd ivaretar den helhet og langsiktighet som er nødvendig for å sikre en rasjonell videre utvikling av Forsvaret innenfor definerte politiske og økonomiske rammer.
- At studien i seg selv gjennomføres innenfor en hensiktsmessig tidsramme, og med en forsvarlig resursbruk og mulighet til gjenbruk av etablert kompetanse.

## Konklusjon

Ivaretagelse av ovenstående hensyn tilsier at FSJ fortsatt bør gjennomføre forsvarsstudier der han gir et helhetlig råd til forsvarsminister og regjering, men at fremtidige studier tilpasses en mer kontinuerlig langtidsplanlegging, muligens gjennomføres hyppigere og innenfor et kortere tidsrom, samtidig som studiene i størst mulig grad gjennomføres ved bruk av kompetanse fra etablerte langtidsplanmiljøer.



Forsvarssjef Sverre Diesen



Forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen

er Forsvarets operative evne og relevans forbedret og det har vært gjennomført omfattende reformer innenfor flere områder. Selv om moderniseringen videreføres er det viktig å bringe utviklingen av Forsvaret over i et mer stabilt og forutsigbart spor. Vi ser at det kan være uheldig at alle kortene blir kastet og delt ut på nytt med nye langtidsplaner hvert fjerde år.

Et mer usikkert og sammensatt trusselbilde med stor dynamikk preger Norges sikkerhetspolitiske omgivelser både globalt og i våre egne nærrområder. Behov for endring oppstår raskere og mer kontinuerlig. Dette stiller økte krav til den strategiske langtidsplanleggingen i forsvarssektoren. Et forandrings- og tilpasningsdyktig forsvar – som kan møte et bredt spekter av mulige sikkerhetsutfordringer og løpende tilpasse seg endringer i omgivelsene – vil være den beste garanti for at Norge kan møte fremtidige forsvars- og sikkerhetspolitiske utfordringer.

Det innebærer på den ene siden at utviklingen av forsvarssektoren må ta utgangspunkt i konkretiserte og langsiktige mål som ligger fast over tid. Både planleggings- og gjennomføringsarbeidet må ha en tilstrekkelig tidshorisont. Sentrale målsettinger og prioriteringer kan ikke endres kontinuerlig. Dette ville føre til tap av styringskraft og til en ad-hoc preget utvikling, der helhetlige prioriteringer erstattes av kortsiktige, skiftende og tilfeldige hensyn. Samtidig må langtidsplanleggingen innrettes slik at sektoren i større grad enn i dag settes i stand til å respondere på endringer, slik at kursen kan justeres

Stortingets behandling av langtids-planen for Forsvaret 19. juni 2008 viser at det er bred støtte til hovedlinjene i regjeringens sikkerhets- og forsvarspolitik. Langtids-planen viderefører moderniseringen av Forsvaret som ble startet av Stoltenberg I-regjeringen. Moderniseringen har vært utfordrende, både for sektoren som helhet og for personellet. Samtidig

er Forsvarets operative evne og relevans forbedret og det har vært gjennomført omfattende reformer innenfor flere områder. Selv om moderniseringen videreføres er det viktig å bringe utviklingen av Forsvaret over i et mer stabilt og forutsigbart spor. Vi ser at det kan være uheldig at alle kortene blir kastet og delt ut på nytt med nye langtidsplaner hvert fjerde år.

ved behov. Målsettingen er å skape et mest mulig robust grunnlag for en langsiktig utvikling av Forsvaret. Dagens langtidsplanlegging medfører kontinuerlig usikkerhet og uttrykkhet i organisasjonen, hos den enkelte ansatte, og i de lokalsamfunn som er berørt av Forsvarets virksomhet - vi har ikke før satt ut i livet den ene langtidsplanen før vi setter i gang med den neste. Dette bidrar også til å svekke langsiktigheten i politiske vedtak som nettopp er fattet og til å fjerne fokus fra gjennomføringen av vedtatte planer. Den fremtidige utviklingen av forsvarssektoren bør derfor skje gjennom et mer kontinuerlig strategisk og langsiktig utviklingsarbeid innenfor rammen av det integrerte departementet.

Dette dreier seg om å styrke evnen til strategisk langtidsplanlegging, gjennomføring og styring i forsvarssektoren. I en slik sammenheng er det helt nødvendig med tette og integrerte prosesser mellom politiske og fagmilitære beslutningstagere. Forsvarssjefen skal fortsatt fremme uavhengige fagmilitære råd og militærfaglige utredninger slik det er nedfelt i hans instruks. Samtidig må det legges stor vekt på at de fagmilitære råd løpende inngår som en integrert del av den helhetlige planprosessen frem til en beslutning skal treffes.

Politisk vedtatte langtidsplaner må fortsatt være et sentralt fundament for utviklingen av forsvarssektoren. Tilnærmingen åpner imidlertid for en økt fleksibilitet, der omfang, innretning og hyppighet av de plan- og beslutningsdokumenter som presenteres for Stortinget i større grad kan tilpasses behovet for endring.



## Viktig også i dag

”Du må stå for noe, - eller du gir etter for alt”.

*Krigsflyger, mangeårig stortingsrepresentant og utrettelig forkjemper for Forsvaret: Per Hysing - Dahl*



## Venn eller fiende?

Norske soldater har problemer med skjelne mellom venn og fiende i Afghanistan (og Irak). Det skyldes trolig at nordmenn ikke har naturlige fiender der, - bortsett fra de man pådrar seg gjennom sin aktivitet. *Oppslag i NRK-nyhetene 6.juli 2008*



Navantia is the Spanish Naval Shipbuilding company, which activities include design, construction and integration of any type of naval vessels from aircrafts carriers to frigates, submarines, amphibious ships (LPD, LHD), support ships (AOR, fleet tankers), mine hunters, patrol boats, landing craft and police and custom craft.

Currently, Navantia is involved in twelve programmes with six navies around the world, highlighting the five F-310 frigates programme for Norway signed in 2000.

Parallel to this contract Navantia carried out a very ambitious programme of industrial cooperation with Norway, now successfully accomplished at 100%. There fore the construction of blocks for these frigates took place in Spain and Norway.

**The current status of the programme is:**

- 3 frigates already commissioned
- 1 frigate launched and to be commissioned next year.
- 1 frigate on the slipway, to be launched by the end of 2008.

The cooperation between R.N.N. and Spain is now focalised in the supplier combat ship for the early future.



# Hvorfor Forsvaret er blitt salderingspost?

Det største problemet er ikke mangel på penger, men mangel på politisk lederskap, skriver Janne Haaland Matlary, professor i statsvitenskap, Universitetet i Oslo.

## Hvis ikke Forsvaret kan begrunnes i Norges nasjonale sikkerhetspolitiske interesser, kan det ikke begrunnes i det hele tatt.

DEN ENESTE KRIGEN som er permanent, later til å være revirkningen mellom forsvarsgrenene. Hæren kommer alltid dårligst ut. Der folk flest innser at vi trenger fregatter i det høye nord og kampfly til å vokte norsk luftrom, finnes det ikke lenger en invasjonsfare på land. Det nye trusselbildet er komplisert, men ikke mindre reelt for det. Hva er det sikkerhetspolitiske rasjonale for landmakt i dag? Det er primært å bekjempe global terror på steder hvor terroristene har fritt spillerom, - skal vi tro NATOs analyse. Det kan også være grensekrenkelser i Nord-Norge, men dette er meget usannsynlig. Skal man provosere og teste norske reaksjoner, gjør man det til vanns eller i luften fordi dette er komplisert å verifisere og tillater rask tilbaketrekning. Hvis dette er korrekt, er bruken av Hæren primært i internasjonale operasjoner. I offisielle dokumenter heter det at nasjonale behov skal bestemme, men i realiteten er det NATOs overlevelse vi er interessert i, dernest i sikkerhetsproblemene i felt.

### Konstruert norsk virkelighet

Terror og NATO, og ikke minst krigføring i seg selv, er så politisk omstridt at det er mye enklere å ty til den konstruerte norske virkeligheten "Norge som fredsnaasjon". Svaret på hvorfor vi er i ISAF blir da for eksempel at "FN har bedt oss å stille". Dette omgår spørsmålet og gir bare en legitimering for styrkene. Vi ser også ofte at det sikkerhetspolitiske utlegges som humanitært - vi er i Afghanistan for å hjelpe

befolkningen, støtte kvinnene, demokratisere landet og sørge for at Taliban ikke kommer tilbake.

### Heller humanitære arbeider

Hvis poenget med å sende styrker til Afghanistan eller andre internasjonale operasjoner er generell bistands- og utenrikspolitikk, kunne vi heller sende humanitære arbeidere. Det blir da ikke nødvendig å opprettholde artilleri, kavaleri, spesialstyrker og infanteri. At Hæren synker under kritisk masse, blir et ubehagelig problem, men ikke mer.

Grunnen til at Forsvaret i de senere år er blitt en salderingspost, bunner i et politisk valg: Når det ikke gis klare sikkerhetspolitiske grunner til bruken av Forsvaret - spesielt Hæren - kan man heller ikke forvente politisk oppslutning om det som kreves for denne sektoren. Tvert imot, ved denne "normaliseringen" av sikkerhets- og forsvarspolitikken åpner man for en valgfrihet hvor Forsvarets behov er mindre viktige enn andre sektorer. Typisk nok hadde Dagsavisen forleden en overskrift som fortalte at kampflyprisen er nok til å kunne redde verdens regnskog. "Jeg trodde alternativet var barnehager", kommenterte en offiser lakonisk.

### Halter på begge ben

Når politikerne ikke vil snakke om hvilke trusler Norge som del av Vesten står overfor, vil Forsvaret fortsette å være en politisk salderingspost. For tiden halter norske politikere på begge bena: De leder ikke ut fra overordnede nasjonale sikkerhetsinteresser og tillater derfor at Forsvaret behandles som enhver annen sektor i samfunnet. Dette passerer fordi politikerne egentlig ikke tar sikkerhetspolitikken alvorlig nok til at innenrikspolitikken må vike. Det største problemet er ikke mangel på penger, men mangel på politisk lederskap.

Janne Haaland Matlary  
Professor i statsvitenskap,  
Universitetet i Oslo



### Traurig

"I dagens Norge styres Forsvaret politisk ut fra økonomiske kriterier og ikke sikkerhetsvurderinger. Hvis ikke offiserene vet å profilere et faglig behov for (Sjø)forsvaret, blir man politikernes gisler",  
Professor Janne Haaland Matlary, UiO



**SPORRONG**

Making brands visible since 1666

NORGE | SVERIGE | FINLAND | ESTLAND

### Presentasjon av SPORRONG

Sporrong ble etablert i 1666 og er et av Skandinaviens eldste firmaer. Vi er en av de ledende leverandører når det gjelder designede profil og reklameprodukter, og vi er den eneste i bransjen med egen produksjon i Finland og Estland.

Vi er representert i Norge, Sverige, Finland, Estland og Russland.

Våre fabrikker er lokalisert i Estland og Finland.

Konsernet omsetter for ca. 180 millioner

Dun & Bradstreet har tildelt oss trippel A-status (AAA) for høyeste kredittverdighet.

For å kunne kvalitetssikre våre produkter og tjenester, samt være en seriøs aktør i marked og samfunn, med tanke på etikk og miljø, så er vi ISO 9001 og ISO 14001-sertifisert.

Dette er en trygghet for alle våre kunder. Vi har valgt å dele opp vår virksomhet i tre forretningsområder; **TRADITION**, **VISION** og **SPORTS** for å kunne være en komplett leverandør til store og viktige bedrifter og organisasjoner.

**TRADITION** er i hovedsak vår egen produksjon av metallprodukter som f.eks. mansjettknapper, slipsholdere, medaljer etc. Store viktige kunder er Forsvaret som benytter våre produkter til sine uniformer, knapper, flyvinger etc. og Norwegian med alt av uniformstiltbehør.

Forretningsområdet **VISION** fokuserer i hovedsak på tre områder:

- On-Time produkter, som er et nøye utvalgt hovedsortiment.
- Spesialprodukter, gjennom vårt kontor i Hong Kong tar vi fram unike kundetilpassede produkter ved hjelp av design, materialer og spesialproduksjon.
- Web-shop, e-handelsløsning med kundens grafiske profil koblet med logistikk funksjon, rapportering, lagersaldo etc.

Vi anser det som strategisk viktig å kunne kvalitetssikre funksjoner som design, webbkonstruksjon og lager, derfor har vi valgt å utvikle disse internt.





## KONGSBERG

Kongsberg Gruppen (KONGSBERG) er et multinasjonalt, kunnskapsbasert konsern med 4400 ansatte i mer enn 25 land. Konsernet leverer høyteknologiske systemer til krevende kunder innen olje- og gassproduksjon offshore, handelsflåten, forsvar og romfart. Kongsberg Gruppen er notert på Oslo Børs og hadde driftsinntekter på 8,3 milliarder kroner i 2007.

KONGSBERG har to datterselskaper:

**KONGSBERG MARITIME** er blant markedslederne innen dynamisk posisjonering, automasjon og overvåkningssystemer, prosessautomasjon, satellittnavigasjon og hydroakustikk. Selskapet hadde i 2007 en omsetning på 4,850 milliarder kroner og har 2510 ansatte i 25 land (en økning på ca. 560 fra 2006).

### Selskapet leverer høyteknologiske produkter og systemer for:

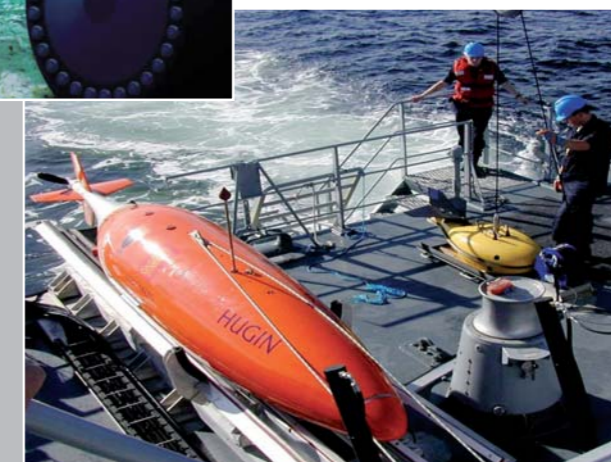
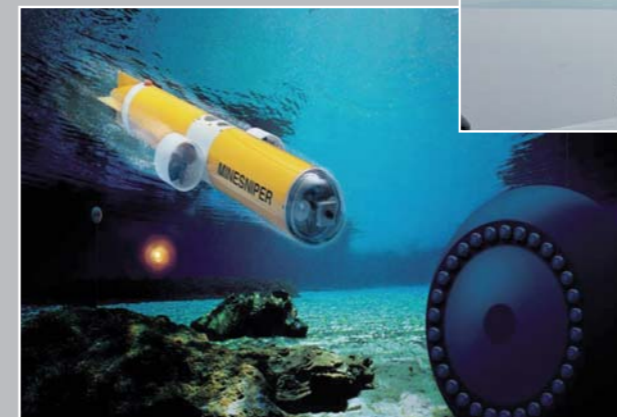
- Dynamisk posisjonering, for å holde fartøy eller plattform i uendret posisjon under krevende værforhold.
- Automasjons- og overvåkningssystemer, som omfatter systemer for styring/overvåkning av maskin, last og fremdrift.
- Navigasjonssystemer, som omfatter bro-utrustning til handels- og offshore fartøyer.
- Prosessautomasjon, komplette systemer for styring, kontroll og sikkerhet av operasjoner på oljeplattformer og produksjonsskip.
- Subsea/undervannsaktiviteter, hydroakustiske produkter for sjøbunntekning, undervannskommunikasjon og -posisjonering. Fiskerivirksomheten (Simrad) leverte undervannssystemer til fiskerifartøyer og fiskeriforskning.
- Simulatorer og treningssystemer for de fleste systemproduktene.

**KONGSBERG DEFENCE & AEROSPACE** er Norges ledende leverandør av forsvars- og romfartsrelaterte systemer. Selskapet hadde i 2007 driftsinntekter på 3,3 milliarder kroner og har over 1600 ansatte (en økning på ca. 220 fra 2006).

Selskapet leverer høyteknologiske forsvarssystemer til det norske forsvaret som er den viktigste kunden. Løsninger utviklet i samarbeid med Det norske forsvaret er internasjonalt konkurransedyktige og har i de siste årene oppnådd en betydelig eksportandel.

### Selskapet leverer høyteknologiske systemer og produkter innenfor områdene:

- Dynamiske systemer, våpenstyringssystemer for personellkjøretøy utviklet for å beskytte personell i armerte militære kjøretøy (Remote Weapon Station) og beskyttelse og sikring av fartøyer.
- Kommando- og våpenkontrollsystemer, ulike typer kommando- og kontrollsystemer til land-, luft og sjøbasert forsvar.
- Overvåkningssystemer for sivile, militære og andre offentlige maritime og landbaserte installasjoner.
- Sjømålsmissiler, utvikler og produserer Penguin sjømålsmissilet og NSM missil for sjø- og landmål, multiplattform operasjon med billeddannende IR-søker basert på verdensledende søkertechnologi.
- Kommunikasjonsløsninger, ulike taktiske radio- og kommunikasjonssystemer hovedsakelig utviklet og levert til landbasert forsvar.
- Romvirksomhet, selskapet er Norges største leverandør til den europeiske romfartsorganisasjonen, ESA, av utstyr til bæreraketter og satellitter.





# Sjømilitære Samfunds Forlag

Det viktigste enkelttiltaket i 2007 har vært vitaliseringen av Sjøkrigshistorisk Forskningsforum. Dette består nå av nesten 100 medlemmer med variert bakgrunn og kompetanse, men felles for dem alle er en genuin interesse for sjøkrigshistorie.

## Det arbeides med følgende bokprosjekter:

- **Hardt Styrbord – glimt fra norsk sjøkrigshistorie** skal bli en artikkelbasert bok med innhold fra Den store nordiske krig, via Første og Andre Verdenskrig, til Den Kalde Krigen, samt en del annet. Boken er forventet ferdig medio 2008.
- **Samfundsbygningen 125 år – Ingvald Lunde.** Manuset er fullført og boken skal være ferdig i god tid før Stiftelsesmiddagen 2008.
- **Bølger som våpen – Øyvind Garvik.** Manuset gjennomgås nå med sikte på publisering i andre halvdel av 2008. Boken blir en viktig historisk og faglig gjennomgang av Elektronisk krigføring i Sjøforsvaret i perioden 1945-1995.
- **Da Marinen fikk Sanitet – Max Hermansen.** Boken skrives på oppdrag fra Sanitetsinspektøren for Sjøforsvaret.
- **Bevokningsfartøy i Første Verdenskrig – Atle Wilmar.** Det meste av teksten om bevokningsfartøyene, er skrevet. Det er samlet inn et betydelig bildemateriale. Gjenstår noe generell informasjon om Første Verdenskrig og livet om bord. Planlagt utgitt i 2009.

Forlagssjef Max Hermansen



## Sjøkrigsskolen passerer 190 år på stigende formkurve

Sjøkrigsskolen markerte høsten 2007 sitt 190-årsjubileum. Skolen benyttet jubileet til å markedsføre de senere års utvikling ved skolen samt lansere skolens tanker for den videre utvikling frem mot 50 år i Bergen (2010) samt 200-årsjubileet i 2017. Målet er å etablere et norsk sjømaktsenter i tett samarbeid med KNM Tordenskjold, treningssettene, befalsskolen, de operative miljøene på Haakonsværn samt relevante fagmiljø ved sivile høyskoler og universitet. Det er nå etablert formaliserte samarbeidsavtaler med UiB (psykologisk fakultet samt institutt for fysikk og teknologi), Høyskolen i Bergen (ingeniøruddanningen) og NTNU.

Det har i det siste året vært nedlagt et omfattende arbeid med å få på plass nye, stabile og fremtidsrettede utdanningsprogram ved SKSK. Produksjonen økes i årene som kommer med 60%. Dette gjøres med en bemanning som i antall tilsvarer bemanningen SKSK hadde før Neptun omorganiseringen. Det er sannsynligvis få virksomheter, så vel i som utenfor Forsvaret, som kan vise til tilsvarende effektiviseringsresultater.

Det er også svært gledelig at søkerallene nå er tilbake på ønsket nivå. I vår har totalt ca 1300 søkt befals- og krigsskoleutdanningene i Sjøforsvaret. Dette er meget gode søkerall. Rekrutteringsorganisasjonen har lagt ned et stort arbeid og har hatt god støtte av kadettene ved Sjøkrigsskolen som har reist rundt som gode ambassadører. Sommerens rekrutteringstokt i seilbåter langs Sørlandskysten, der kadetter fra SKSK har besøkt alle havner fra Kristiansand opp til Oslo i løpet av noen få hektiske juldager er et av flere eksempler på nye og målrettede tiltak.

Den nye storbro simulatoren er nå på plass og fungerer utmerket. Skjold-klasse simulatoren vil i løpet av kort tid supplere de seks eksisterende brosimulatorene. Til sammen vil simulatoranlegget ved SKSK utgjøre det mest oppdaterte og moderne simulatoranlegget i Norge og NATO. Tre nye skolefartøy planlegges levert frem mot 2010. Målsettingen er at de to første og mest hurtiggående leveres innen utgangen av 2009. Maskinlaboratoriet oppdateres og skolens idrettsanlegg/idrettsbane oppgraderes i løpet av høsten.

Lederutviklings- og karakterbyggingsprogrammet videreutvikles. Strategien for FoU - virksomheten gjennomgås og Sjøkrigsskolen etableres som et eventsenter med et økende antall konferanser og kurs, seminarer og andre arrangementer.

I sommer uteksamineres det første felleskullet på logistikklinjen. Vi vet at denne utdanningen er svært attraktiv og etterspurt i alle forsvarsgrener. Det er en stor stimulans at Forsvarssjefen nå satser ytterligere på denne utdanningen gjennom blant annet å sette krav til økt volum.

Sjøkrigsskolen skal være Sjøforsvarets utstillingsvindu - Sjøforsvarets flaggskip. Det forplikter å ha den posisjonen Sjøkrigsskolen har. Det forventes at alle bidrar til at skolen til enhver tid ligger i forkant av utviklingen. Alle må bidra til at skolen setter de standarder som Sjøforsvaret streber etter.

Sjømilitære Samfund ønsker Sjøkrigsskolen lykke til og ser frem til fortsatt godt samarbeid i årene som kommer!



## Lojalitet til beslutninger

Tidlig på 2000-tallet, under de store omorganiseringene, var hensikten ikke tydeliggjort fra et faglig ståsted, - eller forklart. Nå blir en rekke beslutninger omgjort. Under prosessene var et vanlig mantra: "Når beslutningene er fattet, kreves lojalitet". To forsvarssjefer har ikke vært lojale overfor Stortingets beslutninger vedrørende anskaffelse av Skjoldklassen. Hva er lojalitet, - for hvem gjelder dette? *Ola Nordmann*



# SAAB

www.saabgroup.com



**Saab International** er Saab konsernets internasjonale markedsføringsapparat og støtter de strategiske satsingsområdene i Saab AB. Gjennom lokal tilstedeværelse i utvalgte land, herunder Norge, søker Saab International å legge til rette for at Saabs 17 forretningsenheter skal kunne konkurrere om leveranser under optimale forhold.

Saab tilbyr verdensledende systemløsninger, tjenester og produkter innen områdene forsvar, luftfart, romfart og samfunnsikkerhet. Saab har teknologi for en verden i endring og deltar i flere internasjonale forsknings- og utviklingsprogrammer.

Saab fokuserer på 3 strategiske forretningssegmenter der Saab har bygget opp verdensledende kompetanse. Tjenester er et viktig komplement i alle tre segmentene.

### DEFENCE AND SECURITY SOLUTIONS

Utvikler og produserer avanserte kommando-, kontroll- og kommunikasjonssystemer. Virksomheten omfatter også en lang rekke av integrasjonstjenester, integrert støtte og logistikk-løsninger samt sofistikerte tekniske konsulent-tjenester.

### SYSTEMS AND PRODUCTS

Utvikler og selger unike systemer, produkter og komponenter for forsvar, luftfart, romfart og samfunnsikkerhet i det internasjonale markedet, ofte for leveransens totale levetid.

### AERONAUTICS

Omfatter både militær og sivil virksomhet og domineres av det avanserte Gripen-programmet. Den sivile virksomheten er økende gjennom utvikling og leveranse av delsystemer til Airbus og Boeing.



# Stiftelsen KNM Narvik

Fregatten **KNM Narvik** ble sjøsatt fra Marinens hovedverft i Horten 8. januar 1965, som den tredje av fem fregatter av Oslo-klassen. Etter å ha tilbakelagt rundt 800 000 nautiske mil, gjennom mer enn 41 år i aktiv tjeneste for Sjøforsvaret, gikk fartøyet den 12. juni 2007 i permanent opplag for å bli museum i Horten.



KNM Narvik eies i dag av **Stiftelsen KNM Narvik**. Stiftelsen ble opprettet 28. september 2005, for det formål å bevare fregatten KNM Narvik som museum i Horten. Styreleder i Stiftelsen er tidligere fylkesrådmann i Vestfold, Halvard Kausland og nestleder er tidligere forsvarssjef admiral Torolf Rein. Daglig leder er pensjonert flaggkommandør Jacob Børresen. Det er opprettet en Venneforening i tilknytning til Stiftelsen. Venneforeningen er en selvstendig forening som har til formål å støtte arbeidet med å bevare KNM Narvik og å skape et sosialt miljø rundt fartøyet.

Stiftelsens ønsker å kunne legge til rette for dokumentasjon av Oslo-klasse prosjektets betydning for utviklingen av en norsk høyteknologisk forsvarsindustri i samarbeid med relevante industribedrifter, og ønsker å legge til rette for at museumsfregatten kan danne ramme for utstillinger knyttet til den kalde krigens periode i norsk historie i regi av Forsvarsmuseet v/Marinemuseet. Men kanskje viktigst; vi ønsker å gjøre museumsfregatten KNM Narvik tilgjengelig for publikum fra våren 2009.

# M/K ANDHOLMEN

- ET LEVENDE SYMBOL PÅ VÅR NÆRE SJØKRIGSHISTORIE

Denne fiskeskøyten med stolte tradisjoner ble reddet for fremtiden av kommandørkaptein Svein Carl Sivertsen, æresmedlem i Sjømilitære Samfund. En stiftelse ble opprettet 29. oktober 1996, og entusiaster gikk i gang med et meget krevende restaureringsarbeid. Det tok 6 år - og over 35000 dugnads- og arbeidstimer. Det er helt naturlig å nevne Inge Steenslands Stiftelse, - uten at andre sponsorer derved er glemt.

Nå seiler MK Andholmen igjen, og er et bevis på at Norge tar vare på viktige historiske minnesmerker. På et meget kosteffektivt budsjett får man det hele til å gå rundt. Det er gledelig at Sjøforsvaret i 2008 igjen har konkludert med at dette seilende museum er verdt støtte fra dagens Sjøforsvar.

Svein Carl Sivertsen har utarbeidet en bok som omhandler restaureringsarbeidet og krigsinnsatsen til fartøyet. Boken kan kjøpes om bord, eller fra Sjømilitære Samfunds Forlag. Mange av Sjømilitære Samfunds medlemmer er medlemmer i Venneforeningen. Bruk anledningen i Ulvik til å gå ombord og til å bli medlem. En solid støtte i dette miljøet er en garanti for at MK Andholmen bringer historien videre.

## For medlemskap:

Kontakt oss på følgende epost adresse: [velonor@online.no](mailto:velonor@online.no)



## Norsk Tidsskrift for Sjøvesen

ble etablert i 1882 ved at stortingspolitikere ønsket alternativ informasjon til den de ble meddelt tjenestevei. Sjømilitære Samfund samtykket i å utgi NTFS når Stortinget beordret Marindepartementet til årlig å bevilge kr 2000 til formålet. Allerede i 1899 ønsket marineledelsen å beordre redaktør for tidsskriftet. Dette ble avverget av stortingspolitikere ved at disse støttet Sjømilitære Samfunds avvisning av kravet.

*I dag skjer utviklingen meget raskt. Spesielt for dem som ikke kjenner historien. Se Sjømilitære Samfunds historie 1835 - 1935*

## Dårlige sjøegenskaper

Stortingspolitikere ble høsten 2007 informert om at Skjoldklassen har så dårlige sjøegenskaper at den neppe kan seiles utenfor 12 nautiske mil av kysten.. Heldigvis husket flere representanter at KNM Skjold seilte den nordlige Amerikarute tur - retur USA alene. Da var det nødvendig, ved flere anledninger, å bevege seg mer enn 12 mil av land. *I en tid hvor løgn trives godt, bør man ikke være altfor uvitende ved utøvelse av sine kunster*



## Haukkasse

Haukkasse MTBer, fjorten fartøyer, ble ca år 2000 modernisert for 1,6 milliarder kroner for å bli i stand til å utføre operativ tjeneste frem til 2015. I 2003 overtalte forsvarsledelsen Storting og Regjering til å kassere disse fartøyene, fordi det sparer driftsutgifter. Mye negativt om disse fartøyene ble den gang og i ettertid fremført av sentralt plassert personer. Til UNIFIL II i 2007 var de imidlertid nærmest skreddersydd, - billige i drift, liten besetning og meget effektive. De var jo konstruert og bygget under den kalde krigen.

*Mer enn materiell kan fases ut ved å benytte slike argumenter*





# Østen rustet opp til sjøs

**Kina bygger for tiden** ut en dypvannshavn i Gwadar i Pakistan, mens India hjelper Iran med å bygge ut havnen i Chahbahar. Begge for å sikre sjøveiene fra Golfen og gjennom Det indiske hav, som bærer olje og gass til de sultne asiatiske økonomikjempene. Disse havområdene er nå en av verdens viktigste handelsårer, grunnet den enorme veksten i Asia. Videre har denne viktigheten ført til et maritimt fokus og opprustning blant de nye asiatiske stormaktene, samt et maritimt kappløp blant dem.

**Vi er oppsiktvekkende** lite oppmerksomme på denne utviklingen i sjøfartsnasjonen Norge som også har deler av handelsflåten sin i området. Vil Kina og Indias maritime ambisjoner utvikle seg til en trussel mot verdenshandelen, og i neste omgang kunne føre til regional eller global konflikt? Eller vil opprustningen føre til stabilitet og økt sikkerhet i Asia gjennom samarbeid, og dermed være en fordel for handelsrutene til sjøs?

**Langs verdens sjøveier** transporteres omtrent 90 prosent av all mellomstatlig handel, samt to tredjedeler av petroleumshandelen. De asiatiske transportrutene er en hovedåre for handel, utvikling og økt velstand i verden, og blir stadig viktigere. Mye tyder på at vi er vitne til et skifte mot en multipolar verdensorden med tyngdepunkt i Asia. Den geopolitiske utviklingen fører til at USA har økt fokus på Asia, og mindre på Europa. Ikke minst i Norge bør det være en tankevekker at USA ikke har vært i Nord-Atlanteren med hangarskip på over 10 år, især når russiske hangarskip holder militærøvelser i Nordsjøen.

**Sjøveienes stabilitet** har siden andre verdenskrig vært basert på USAs maritime dominans. Kina og India har nytt godt av denne internasjonale ordenen som har vært en forutsetning for landenes økonomiske vekst. Men samtidig som Kina og India blir stadig mektigere og mer innflytelsesrike, har de også blitt mer sårbare: De har selv ikke kapasitet til å delta i sikringen av forsyningslinjene over havet, men må lene seg på USA. Sett fra Beijing og New Delhi er dette i lengden ikke holdbart: USA kan for eksempel utnytte sin maktposisjon til å forstyrre Kinas og Indias energiimport fra Midtøsten. For de asiatiske stormaktene er det maktpåliggende å redusere denne strategiske sårbarheten. Dette krever opprustning til havs.

**Det første målet i Kinas** maritime strategi er allerede oppnådd. People's Liberation Army Navy er i dag en kystnær marine som er i stand til å ivareta behovet for suverenitetshevdelse. Det andre målet er å avskrekke Taiwan fra å ta steg mot selvstendighet; et hovedanliggende for kinesisk sikkerhets- og militærpolitikk. Dette innebærer også å skaffe seg maritime kapasiteter som kan gjøre det vanskelig for fremmede makter å trenge inn i Kinas nære havområder og i Taiwan-stredet i en konfliktsituasjon. Det tredje målet, som forutsetter at de to første målene er oppnådd, er å bygge opp en havgående marine, en såkalt Blue Water Navy. En slik kapasitet kan blant annet brukes til å sikre forsyningslinjene til sjøs. For Kina er det særlig viktig å overvåke sjøveien gjennom Det indiske hav som bærer

energiråvarene fra Midtøsten. Samtidig søker kineserne å sikre forsyningslinjer gjennom å etablere strategiske partnerskap langs den viktige handelsåren.

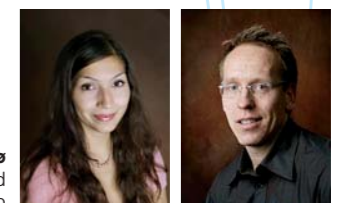
**Inderne og Indian Navy** betrakter på sin side Det indiske hav som mare nostrum, "vårt hav". New Delhi har planlagt en omfattende oppgradering av sin maritime kapasitet. Landet bygger baser, samt inngår strategiske partnerskap med land i og rundt Det indiske hav. Noen eksperter mener at India er på vei til å bygge verdens tredje største marine. Landet har i dag ett hangarskip, og planen er å ha to innen få år. I tillegg planlegger India å bygge fem atomkraftdrevne ubåter som kan skyte ut missiler med atomstridshoder. Slike kapasiteter blir ikke bygd opp for å styrke kystforsvaret, men tyder på langt større ambisjoner. India har som andre maritime land behov for en sterk marine for suverenitetshevdelse. Men de to viktigste, og mest interessante, grunnene for den maritime opprustningen er ønsket om å sikre sjøveiene, samt ambisjonen om å etablere seg som en maritim stormakt.

**Disse forholdene** kan føre til en økende militarisering av sjøveiene. Kina og Indias maritime opprustning vil være en utfordring for USAs hegemoni til havs. Det er imidlertid viktig å understreke at både Kina og India foreløpig besitter meget begrensede maritime ressurser på det åpne hav i forhold til USA. Men når nye makter får aspirasjoner om å utfordre etablerte sjømakter oppstår det geopolitisk friksjon og konflikt. Dette bekymrer mange militære eksperter som viser til historiske eksempler fra tyske, russiske og japanske maritime ambisjoner.

**På den andre siden** kan Kina og Indias maritime opprustning føre til stabilitet og sikkerhet i form av styrket beskyttelse mot terrorangrep og pirater, samt bedre beredskap ved ulykker. Det kan være en fordel at land som Kina og India ikke lenger er USAs gratispassasjerer, men at de også kan bidra med å sikre sjøveiene. Foreløpig er det gjensidig avhengighet som preger forholdet mellom USA, Kina og India, og det legger grunnlaget for økt samarbeid.

**USA vil høyst sannsynlig** beholde sin dominerende stilling til sjøs i lang tid, men vil i økende grad bli utfordret av Kina og India. Begge de asiatiske landene har tydelige maritime ambisjoner utover nødvendig modernisering. Økt kinesisk og indisk kontroll over sjøveiene kan på den ene siden være av det gode. Men på den andre siden har perioder med stormakters vekst og nedgang vist seg å være konfliktfylte, og rivalisering vil kunne føre til konflikter, som igjen kan påvirke blant annet norske maritime interesser, samt verdenshandelen generelt.

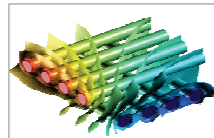
Saira H Basit og Øystein Tunsjø  
er forskere ved  
Institutt for Forsvarsstudier, Oslo



## NaCoM Energy Process & Engineering Services

NaCoM Energys personale består av multidisiplinære ingeniører med lang erfaring fra beregning og design av utstyr til norsk olje industri, subsea systemer, skips systemer. NaCoM Energy er lokalisert på Ågotnes, Sotra.

### Varme & strømnings analyse



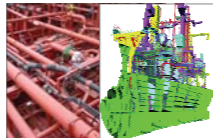
Beregning av varme & trykktap, virkningsgrad av olje, kjølevann, luft, vann, drivstoff og andre fluid system. Konsept & forstudier.

### Stål & struktur beregninger



Struktur, spenning, styrke, kontroll, 3:e part beregning, design, tegning & konstruksjon.

### Skips & marine utstyr & rørsystem



Propeller anlegg analyse, ballast og vann system layout & dimensjonering, rensevann anlegg, HVAC-system, nozzle loads

### Permanente / temporære moduler



Engineering/design av sveise & operaturbuer, miljøcontainer, lugar & kontor moduler iht. offshore krav.

Ta kontakt med oss eller besøk hjemmesiden vår på [www.nacom.no](http://www.nacom.no)

Oil & gas technology

Naval expertise

NaCoM Energy AS | Postboks 26 | 53 46 Ågotnes Norge | Telefon: 56 90 82 37 | Telefax: 56 90 82 19 | e-post: [post@nacom.no](mailto:post@nacom.no) | Org no: 974 529 645



EUROTORP GEIE is a consortium formed in 1993 and specialized in lightweight torpedo weapon systems.

**The objectives of EUROTORP are to develop, manufacture and market:**

- The MU90/IMPACT lightweight torpedo, in service with the French, Italian, German, Danish, Polish and Australian Navies. The MU90/IMPACT Advanced Lightweight Torpedo is designed and built with the most advanced technology, conceived to cope with any-task any-environment requirements and meet the operational needs of the 21<sup>st</sup> century;
- The A244/S Mod. 3 is the last evolution of the A244/S LWT family nowadays in service with 15 Navies. The extensively proven shallow water performance has been further enhanced to cope with the ever improving submarine capabilities.
- Their associated launching systems and logistic support.

EUROTORP

399, Route des Crêtes - "Les Bouillides" B.P.113- 06902 SOPHIA ANTIPOLIS CEDEX - FRANCE  
Ph: +33 4 92 96 38 50 / Fx: +33 4 92 96 38 55 / [et@eurotorp.com](mailto:et@eurotorp.com) / [www.eurotorp.com](http://www.eurotorp.com)



# Organisasjon

**SANITETSBEREDSKAP:** Jan Sommerfelt-Pettersen, Brakanes, tlf: 900 28 999

## SEMINARUTVALGET

<b>Torolf Rein</b>	Faglig ansvarlig	473 73 846	
<b>Jacob Børresen</b>	Faglig rådgiver	408 58 963	
<b>Svein Erik Kvalvaag</b>	Faglig rådgiver	932 07 956	
<b>Sigbjørn Pedersen</b>	Koordinator utstilling	991 68 258	
<b>Carl Erik thor Straten</b>	Rådgiver utstilling	922 54 600	
<b>Jens-Jørgen Jensen</b>	Media	926 91 877	
<b>Bjørn Krohn</b>	Administrativt ansvar	928 46 202	gs@sms1835.no

## SEMINARMEDARBEIDERE

<b>Håkon Tronstad</b>	Konferansedirigent		
<b>Kristin Liset</b>	Konferansedirigent		
<b>Eva Rosenberg</b>	Sekretariat		
<b>Kirsten Johnsen</b>	Sekretariat		
<b>Leonard Revang</b>	Kontaktperson Rica Strand Hotell		
<b>Magne Åhjem</b>	Fotograf, - også for de fleste bilder fra tidligere seminarer		
<b>Transportkoordinator</b>	Eva Rosenberg	990 94913	erosenberg@mil.no

## FARTØYDELTAGELSE

<b>KNM Fridtjof Nansen</b>	Skipssjef	Kommandørkaptein Ole M. Sandquist
<b>KNM Skjold</b>	Skipssjef	Kapteinløytnant Gunnar Beisland
<b>KNM Karmøy</b>	Skipssjef	Kapteinløytnant Tor I. Lie
<b>KNM Stridsbåter</b>	Skipssjef	
<b>KNM Hitra</b>	Skipssjef	Kapteinløytnant Leif G. Larsen
<b>M/K Andholmen</b>	Skipper	Kommandør Magne Stensland